Цуг орн-нутгудын пролетармуд, негдцхәтн!

ХӘЛЬМГ ҮНН

1920 җил әклҗ hарсмн

КПСС-ин Хальмг таңһчин комитетин, Хальмг АССР-ин Деед Советин болн Министрмүдин Советин орган

Мөрн җил 1990 hаха сарин 19
Үлмҗ өдр
№ 177. (11190).
Үнь 3 деншг.

Хальмг АССР-ин О. И. Городовиковин нертә Государственн мөрә өгхин тускар

Хальмг АССР-ин О. И. Городовиковин нертә Государственн мөрә өглһәр бәәх комиссин сүв-селвгинь хәләһәд, Хальмг АССР-ин Министрмүдин Совет тогтажана:

Республикин экономикин, наукин болн культурин делгрлтд онцта сән күцәмҗ бәрсн төләднь 1990 җилин («Җаңһрин» 550-ч өөн болсн җилин) Хальмг АССР-ин О. И. Городовиковин нертә тавн Государственн мөрә өгхмн:

КИЧИКОВ Анатолий Шалхаковичд — номтд, «Җаңһрин» цуг 25 бөлгин ховр текстмүдин научн hарцинь «Наука» гидг издательствд hарhсн төләднь болн 1987 җил ФРГ-д болн Москвад барас hарсн научн көдлмшин төлә.

МАНДЖИЕВ Олег Лиджиевичд (киносценаристд), **НЕРЕТНИЕЦЕ Ала Мартыновнад** (кинорежиссерт) — 1988—1989 җилмүдт Центральн телеүзгдләр болн Хальмг телеүзгдләр үзүлгдсн, тер мет 1989 җил Венгрин телеүзгдләр хойр дәкҗ үзүлгдсн «Хәәнә далар белг бәрлһн» гидг художественн телефильм үүдәсн төләднь.

ОЛЬДАЕВ Ким Менгеновичд — СССР-ин зурачнрин Нинцәнә гешүнд, Сталинә әрк шиллһнә цагт йосн биш йовдлла боля цааҗллһнла харhсн хальмг улст нерәдгдсн зургудын серий (1988 ж.), «Иньгллтин шүлглән» (1982 ж.), «Сарпа» совхозин күч-көлсчнр» (1983 ж.), «Теегин улс» (1987 ж.) гидг зургуд үүләсн төләднь.

БАСАНГОВ Баатр Бадмаевичд, бичәчд (өңгрснәнь хөөн), **ЛИПКИН Семен Израилевичд**, шүлгчд, **ФАВОРСКИЙ Владимир Андреевичд**, зурачд (өнгрснәнь хөөн) — «Җаңһриг» түрүн болж бәрт hарhлһнд онцта төвцән орулсн төләднь.

Городовиковск района «Новый» совхозд **НЕГОВОРА Виктор Ивановичин** hардлг нүүрлгч нәәмәллһнә звенод (17 күн) — 1988—1990 җилмүдт буудя, нарн цецг, силос кедг ордин-шишә урhалhнд хамгин сән күцәмҗ бәрсн төләднь.

Хальмг АССР-ин Министрмүдин Советин Ахлач
Б. МИХАЙЛОВ

Борис Тюрбеевич Дорджиев Ики-Бурульск района райгазин аварийн цергллтд дегд улан көдлҗәхш. Болв тер бийнь эн ахр болзгт Борис Тюрбеевич эврәннь әрдмин цуг «нуувчиг» медҗ авад эврәннь күч-көлсч коллективдән хамгин сән гисн көдләчд тоолгджана. Үлгүрлхд, эн җилин hурвдгч кварталын ашар Борис Тюрбеевич цергллтдән нүр орм эзләд Күнллhнә hашгар болн үнтә белгәр ачлгдла.

ЗУРГТ: Ики-Бурульск района райгазин нүүрлгч көдләч Б. Т. Дорджиев.

Н. Лиджиевин цоксн зург.

РСФСР-ин Компартин Центральн Бүрткләһнә комиссин туск Положень

РСФСР-ин Коммунистическ партин тогтагч съезд деер батлгдв

1. РСФСР-ин Компартин цутхлң органмудын, теднә аппаратын болн учрежденьсин үүлдвриг, республикин партийн организацст КПСС-ин программн документсиг болн Уставиг, партийн съездмүдин болн конференцсин шиидврмүдиг күцәлһиг коммунистнрин болн парторганизацин халхас бүрткләһиг күцәлһнә күцлтәhәр РСФСР-ин Коммунистическ партин Центральн Бүрткләһнә Комиссь партин съездәр суңһгдна.

Комиссь көдлмштән КПСС-ин Уставар болн эн положенияр hардвр кенә, эврәнь үүлдврән тустан күцәнә, зуг съездд болн РСФСР-ин Компартин конференцд тооцаhан өгнә.

2. РСФСР-ин Компартин Центральн Бүрткләһнә Комиссь:

— РСФСР-ин Компартин Центральн Комитетин болн терүнә күцәгч органмудын көдлмшт демократическ принципс күцәлһнә туст бүрткләһ күцәнә. Кемр теднә шиидврмүд программн болн Уставин положеньсла эс ирлцҗәхлә, теднииг бурушана;

— бюрократизмин, шалhлтыг дарлһна, эврә үүлән бийиннь сә хәәҗ олзллһна йовдлмудар болн партийн бәәдл-жирhлин кемҗәг нань чигн кевәр эвдсн цагт керг-үүлдврмүд батлж авна;

— партийн организацст теднә зерглән батллhнд, партийн этикиг болн үүрллhиг батллhнд дөңгән күргнә, эклц парторганизацин тоомсриг болн тустан үүллhиг өөдлүллhнд нилчән күргнә;

— коммунистнрин зөвиг, арүн нериг болн тоомсриг харсна;

— [...] бәәх багмуд эврәннь Хальцан харсҗ чадх зөв парторганизацст болн сунһгдсн партийн органмудт бичәсн хасгдтха гиҗ бүртҗ хәләнә;

— партийн организацин сурврмудыг, бичгүдиг болн эрлһсиг хәләлһнә тогтагдсн диг-даран РСФСР-ин Компартин Центральн Комитетд, терүнә күцәгч органмудт болн аппаратд, учрежденьст болн предприятьмүдт яһҗ күцәгдҗәхиг бүрткнә;

— терүнә хайгар орж ирҗәх парторганизацин болн коммунистнрин сурврмудыг хәләһәд, илдкгдсн дуту-дундсиг ууруллhар ирлцңгү организацст сүв-селвгүдән орулҗ өгнә;

— партийн дисциплиг эвдҗәх болн эврәннь үүлдврәрн партин тоомсрт хорлтан күргҗәх ямаран чигн коммунистиг КПСС-ин Уставла ирлцәтәhәр дааврла харhулна;

— коммунистиг партийн дааврла харhулхин туск РСФСР-ин Компартин Центральн Бүрткләһнә Комиссин шиидвр эклц партийн организацд күргҗ медүлгднә. Кемр тер организац шиидвриг бурушахла, эн парторганизацин элчнриг урвр кеҗ орлцулад керг хойрдад хәләгднә, терүнә хөөн шиидвр батлгдсн болҗ тоолгдна;

— партийн дааврла харhулхин тускар партин республиканск (АССР), краймудын болн областьмудын комитетмүдин, ирлцңгү бүрткләһнә комиссьмүдин шиидврмүдин туст коммунистнрин апелляциг хәләнә, партийн реабилитацин төрмүд хаhлна;

— РСФСР-ин Компартин бюджет күцәлһиг бүрткнә, РСФСР-ин Компартин ЦК-н, терүнә учрежденьсин, издательствсин болн предприятьмүдин финансин-эдл-ахун үүлдвриг шүүҗ хәләнә, гепүдин партийн мөңгнә тавцсиг тоод авлһна көдлмшиг бүртҗ хәләнә;

— [...] (АССР), краймудын, областьмудын комитетмүд болн ирлцңгү бүрткләһнә комиссьмүд хоорнд hардг эс зөвшәрсн йовдлмудыг хәләнә — кергтә болхла РСФСР-ин Компартин ЦК-ла хамдан;

— партийн организацст бүрткләһнә көдлмш ясруллhнд дөң болна, республиканск (АССР), краймудын, областьмудын, округудын, балhсдын болн районудын партийн организацин бүрткләһнә комиссьмүдт методическ дөң өгнә, теднә болн эврәннь үүлдврин дамшлтыг шинҗләд диглнә, партийн бәәдл-жирhлиг ясруллhар таавр кенә, сүв-селвгүдән өгнә.

3. РСФСР-ин Компартин Центральн Бүрткләһнә Комиссиг болн энүнә ахлачиг РСФСР-ин Компартин съезд суңhна. РСФСР-ин Центральн бүрткләһнә комиссьт суңhгдсн коммунистнр РСФСР-ин Компартин ЦК-н гешүд эс гиҗ терүнә аппаратын көдләчнр болх зөв уга.

РСФСР-ин Компартин Центральн бүрткләһнә комиссин пленарн сүүрмүд кергтә цагт болна, зуг җилдән баһ гихдән хойр дәкҗ болх зөвтә, тер мет терүнә гешүдин hурвдгч хүвин некврәр болна.

4. РСФСР-ин Компартин Центральн бүрткләһнә комиссь эврәннь пленум деерән дангин үүлдг президиум суңhна, терүнә күцәх үүлдвринь йилhҗ авна. ЦКК-н гешүдәс болн нань чигн коммунистнрас дангин үүлдг комиссьмүд, көдлмшин учр-утхарнь бүрткләһнә багмуд тогтана.

Президиум җил болhн РСФСР-ин Компартин Центральн бүрткләһнә комиссин пленумд эврәннь көдлмшин тускар тооцаhан өгнә.

5. РСФСР-ин Компартин Центральн бүрткләһнә комиссин гешүд зөвчллг зөвтәhәр РСФСР-ин Компартин ЦК-н пленумсин болн комиссьмүдин көдлмшт. Центральн бүрткләһнә комиссин ахлач болн энүнә дарукс болхла — РСФСР-ин Компартин ЦК-н Политбюрон, Секретариатын болн күцәгч нань чигн органмудын сүүрмүдт орлцна.

6. РСФСР-ин Компартин Центральн бүрткләһнә комиссь көдлмшән олнд соңсхҗ медүлҗ күцәнә, эврәннь үүлдврин тускар партийн организацст дангин зәңглнә, олнд зәңгллһнә средствсла дангин залhлда бәрнә. Центральн бүрткләһнә комиссин гешүд дару-дарунь партийн организацст тооцаhан өгнә.

7. РСФСР-ин Компартин Центральн бүрткләһнә комиссь партийн бюджетин мөңгнәс көдлмштән кергтә аппарат бәрнә, эврәннь үүлдврән материальн-техническ халхар теткнә. Энүнд кергтә мөңгиг РСФСР-ин Компартин ЦК-н болн ЦКК-н хамцу пленум деер хәләҗ йилhҗ авна.

8. РСФСР-ин Компартин Центральн бүрткләһнә комиссин болн Центральн Комитетин хоорнд зүткәтә төрмүд hархла, терүгинь әдл тоотаhар бүрдәгдлг зөвчллhнә комиссьмүд хәләhәд хаhлна, тер мет РСФСР-ин Компартин Центральн Комитетин Политбюрон болн Центральн бүрткләһнә комиссин президиумин хамцу пленумс эс гиҗ сүүрмүд деер хәләҗ хаhлгдна.

Кемр тус-тустан дүүhая егәд, РСФСР-ин Компартин ЦК-н болн ЦКК-н гешүдин hурвна кеснә хойр хүвәс баh бишнь шиидвриг дәңхлә, тер шиидвр батлҗ авгдсн болҗ тоолгдна.

9. РСФСР-ин Компартин Центральн бүрткләһнә комиссь бийиннь медлд бәәх төрмүдәр тогтаврмуд авна, бүртҗ хәләснәнь ашар актмуд батлҗ авна, теднән РСФСР-ин Компартин ЦК-н болн бүрткгдсн учрежденьсин болн предприятьмүдин hардачнрт күргҗ келнә, теднь ямаран керг-үүлдвр күцәснәнь тускар удан татлго болзгтнь зәңглх зөвтә.

РСФСР-ин Компартин Центральн бүрткләһнә комиссин гешүд КПСС-ин Уставд болн эн положеньд хәләгдсн үүлдврән күцәхин төлә РСФСР-ин Коммунистическ партин цут документс олзлх зөв эдлҗәнә.

●Тәрәнә hазрт

ӨВСН БЕЛДГДҖӘНӘ

Сарпинск районд «Гигант» колхозин олна малд хот белдәчнр сәәнәр көдлҗәнә. Петр [...] Ериндҗин hардҗах бригад олнд үлгүр болҗ көдлҗәнә. Эн ик-негн коллектив ут туршдан 5800 тонн өвс белдәд өгәлчкв. Эдн 3300 тонн сенаж, 8700 тонн силос болн 6000 тонн солом белдчкв. Шүрүн болн шимтә хотын нерн өдр ирвәс өсәд йовна. Удл уга әрдин-шишә хурагдад дуусгдн гиҗәнә. Одаэн өдрмүдт механизатормуд солом хураhад тоодан авчана.

Эн района «40 лет Октяб[...]

●СССР-ин Деед Советин сессь деер

Рынкд орлһна хаалһ шүүҗ авлһн

СССР-ин Деед Советин дәрвдгч сессь деер рынкд орлһна тускар керг-төрин күүндвр экләд кегдв.

СССР-ин Деед Советин Ахлач А. И. Лукьянов өрүни сүүриг секҗәhәд орн-нутгин Президент М. С. Горбачевд үг өгв.

Терүнә хөөн академик А. Аганбегян хәләгдҗәх төриг шинҗлҗ келв. Темдглгдҗәх концепциг дүңцүлҗ диглһнә көдлмш hардх даалhвр энүнд өггдсн билә. Темдглгдсн программин ик-негн вариант яhҗ белдгдснә тускар эн тодрхаhар келәд правительств ноцлтхар зүткҗәхиг сән кевәр үзв. Терүнлә хамднь правительствин [...] шинәс тогталhнур залгдсн үндсни сән хүврлтс учрсиг темдгләд тоод авч тер хәрлцан бүрдәгдх зөвтә. Энвь ил учрсн шин бәәдл болҗана, рынкд орлhна күнд [...] зөвтә, гиҗ номт темдглв. Союзин болн республикүдин экономическ хәрлцәнә hоллгч төрмүдәр Шаталинә проектиг дөвнсн СССР-ин Президентин хәләц болн элчнрнь эн концепциг бас сән кевәр үилсн 14 республикин hардачнрин хәләц хоорндан ирлцҗәнә.

Государствд тогтсн шин ил бәәдлиг учрт авх кергтәг правительств чигн медҗәнә гиҗ темдглхмн. Болв А. Аганбе[...] әмтнд өглhнә, hазадын экономическ залhлдасиг шунмhадуллhна үүлдвриг цәәлhҗ медүллhнд номтын келсн үгд онц оньг өггдв.

Правительствла эс таарчах [...] төрмүдин тускар келхләрн, академик рыночн үнд орлhна төриг онц заав. Тедниг шинәс хәләлhнә централистск административн хәләциг эн шалhҗ үзлв. Һару данцалhна керг-үүлдврмүд күцәгдсн бийнь рынкиг муутхх бәәдл тогтх. Ораторин тоолврар, реформиг күцәлhнә йовудт «үниг дүсүләд сулдалhна» тоолвр эн халхар улм сәй туста болх.

Академик А. Аганбегян [...]

ХАЛЬМГ АССР-ин ДЕЕД СОВЕТИН ПРЕЗИДИУМД

Һаха сарин 17-д Хальмг [...] дврин күцәлһнә керг-үүлдвр[...] зөвтә. Үүл hатлhиг тоод [...] леуәгдлин редакцс дару-дарунь цәәлhҗ медүлҗәх зөв[...]

•Тәрәнә һазрт

ӨВСН БЕЛДГДҖӘНӘ

Сарпинск районд «Гигант» колхозин олна малд хот беллдәчнр сәәнәр көдлҗәнә. Петр Николаевич Ерназовин һарджах бригад олнд үлгүр болҗ көдлҗәнә. Эн ни-негн коллектив ут турштан 5800 тонн өвс беллдәд овалчкв. Эдн 3300 тонн сенаж, 8700 тонн силос болн 6000 тонн солом беллдчкв. Шүрүн болн шимтә хотын көрң өдр ирвәс өсәд йовна. Удл уга эрдни-шишә хурагдад дуусгдн гиҗәнә. Ода эн өдрмүдт механизатормуд солом хураһад тоодан авчана.

Эн района «40 лет Октября», «Путь Ленина» колхозмудын тәрәчнр олна малд үвлин дуусн күрх хот беллдчкв. Эн эдл-ахусин олна малд белдәчнрин бригадмудыг Н. П. Антоновин болн Н. Д. Сергеевин һарджах бригадмуд сәәнәр көдлҗәнә. Болв олна малд хот белдәчнрин коллективс дунд делгрсн дөрләнд «Степной» совхозин бригад нүүрт йовна. Эн механизатормуд ут турштан 11 миңһн тонн өвс, 14 миңһн тонн сенаж, 14,5 миңһн тонн силос беллдчкв. Эдл-ахун тәрәчнр солом хураһад дуусжана.

Района наадк эдл-ахусин олна малд хот белдәчнр сәәнәр көдлҗәнә. Колхозмудын болн совхозмудын механизатормуд зураһар 51,3 миңһн тонн өвс белдхин ормд 61 миңһн тонн өвс беллдчкв. Дәкәд эдн 41 миңһн тонн сенаж, 80 миңһн тонн силос, 40 миңһ һар тонн солом беллдчкв. Малын хотын көрң пааранднь чигн беллдгдҗәнә. Өвснә байн урһц авлһнд эн жилин йиртмҗин таал сән нилчән күргв. Эн жилд богарт, услврин һазрмудар болн царигудар өвсн сәәнәр урһв. Нәәмәдллһнә подрядар көдлҗәх коллективс хаврин эклцәс авн чидлән әрвллго көдлв. Тегәд чигн эдн олна малын төлә баһ биш хот беллдв.

«40 лет Октября» колхозин олна малд хот белдәчнр бәәх техникән тустаһар олзлҗ чадҗав. Кемр хур-чиг орад харш болхла, эдн сенаж болн силос беллҗ бәәлә. Нүкнд дарлҗах сенажиг болн силосиг механизатормуд өдр-со уга давтҗ даржала. Шимтә хот белдхләрн эдн олн зүсн консервантмуд немжәлә. Эдл-ахусин механизатормуд цуһар тиигҗ көдлв.

АПО-н ах агрономч А. Н. Растрыгин иигҗ келнә:

— Кемр давсн үвләс үлдсн шимтә болн шүрүн хотыг үчртан авхла ирх үвлд хот дурндан күрх зөвтә. Давсн үвләс района эдл-ахусар 24 миңһн тонн өвсн, 38 миңһн тонн сенаж, 46 миңһн тонн силос болн 50 миңһ һар тонн солом үлдлә. Тер бийнь мана района эдл-ахусин механизатормуд күчн-чидлән әрвллго көдлҗәнә.

Х. УРАНОВ.

•СССР-ин Деед Советин сессь деер

Рынкд орлһна хаалһ шүүҗ авлһн

СССР-ин Деед Советин дөрвдгч сессь деер рынкд орлһна тускар керг-төрин күүндвр экләд кегдв.

СССР-ин Деед Советин Аһлач А. И. Лукьянов өрүни сүүриг секҗәһәд орн-нутгин Президент М. С. Горбачевд үг өгв.

Терүнә хөөн академик А. Аганбегян хәләгдҗәх төриг шинҗлҗ келв. Темдглгдҗәх концепциг дүңцүлҗ диглллһнә көдлмш һардх даалһвр энүнд өггдсн билә. Темдглгдсн программин ни-негн вариант яһҗ беллгдснә тускар эн тодрхаһар келәд правительств нөкцлтхәр зүткҗәхиг сән кевәр үнлв. Терүнлә хамднь правительствин болн академик Шаталинә проектс хоорндан принципиальн кевәр эс таарчахиг оратор шинәс зааж. Эн бийнь академик Шаталинә багин проектиг таасжана. Терүнә келсн үгәр хәләхлә, хойр халх хоорндан таарулгдсн принцивмуд авч кесг хәләһән диглҗ чадв.

Академикин келсн һоллгч зәрм төрмүдин тускар темдглҗ болхмн. Республикудин экономическ хәрлцәнә шин үчр-утх кергтә болжахнь хамгин түрүнд темдглгдв. Орн-нутгт сүл цагт Союзин субъектсин суверенитетиг шинәс тогталлһнур залгдсн үнлсин сән хуврлтс үчриг темдгләд тоод авч тер хәрлцәя бүрдәгдх зөвтә. Энь ил үчрсн шин бәәдл болжана, рынкд орлһна күцл [illegible] зөвтә гиҗ номт темдглв. Союзин болн республикудин экономическ хәрлцәнә һоллгч төрмүдәр Шаталинә проектиг дөңнсн СССР-ин Президентин хәләц болн элчнрнь эн концепциг бас сән кевәр үнлсн 14 республикин һардачнрин хәләц хоорндан ирлцҗәнә.

Государствд тогтсн шин ил бәәдлиг үчрт авх кергтәг правительств чигн медҗәнә гиҗ темдглхмн. Болв А. Аганбегяна экономическ болн политическ бәәдлиг батллһна туст олна объективн соньмслтыг ни-негн программд олзлҗ болхин төлә ул Шаталинә проектд бәәнә.

Зөвшәлгдсн программд бәәх финансиг болн кредитн-мөңгнә хәрлцәг, кергллһнә рынкиг ясруллһ, хамцу поставкснг теткллһнә, көлгн-күчнә дигтә-дарата көдлмш теткллһнә, нефть малтҗ һарһлһиг эс баһрулллһна керг-үүлдврмүдиг орлцулҗах экономикиг батрулллһна сув-селвгүдин тускар академик тодрхаһар келв. Зөөриг шаңһа мелләс һарһҗ әмтид өглһнә, һазадын экономическ залһлдасиг шуумһадулллһна үүлдвриг цәәлһҗ медүллһнд юмтын келсн үгд онц оньг өггдв.

Правительствла эс таарчах һоллгч төрмүдин тускар келхләрн, академик рыночи үнд орлһна төриг онц заав. Тедниг шинәс хәләлһнә централистск административн хәләциг эн шалһҗ үнлв. Һару данцалһна керг-үүлдврмүд күцәгдсн бийнь рынкиг мууртхх бәәдл тогтх. Ораторин тоолврар, реформиг күцәлһнә йовудт «үниг дусүләд сулдалһна» тоолвр эн халхар улм сән туста болх.

Академик А. Аганбегян бүкл частан келсн үгд темдглгдсн тезисмүдиг наадк оратормуд делгрүлҗ келв. Академикүд С. Шаталинд болн Л. Абалкинд үг бас өггдв. Улсин эдл-ахуг батруллһар болн диглгдлг рыночи экономикд орлһар хооран саалго күцәгдх керг-үүлдврмүдин туск күүндвр комитетмүдт болн комиссьмүдт болх сүүрмүдт хойр өдртән кегдәд, Деед Советд бүкл долан хонгтан кегдх гиҗ темдглгдҗәнә.

Л. ЕРМАКОВА,
Б. ГРИЩЕНКО,
А. ДЗЮБЛО,
В. ШИШЛИН.

[illegible] ишнь сә хәәҗ олллһна йовдлмудан болн партийн бәәдл-жирһлин кемҗәг нань чигн кевәр эвәсн цагт керг-үүлдврмүд батлҗ авна;

— партийн организацст тедиә зәргләг батллһнд, партийн этикиг болн үүрллһиг батллһнд дөңгән күргнә, эилц парторганизацин тоомсриг болн тустан үүлдлһиг өөдлүллһнд нилчән күргнә;

— коммунистирин зөвиг, әрүн нериг болн тоомсриг харснә;

— тоонари бан багмуд зәрәнинь хәләцән харсҗ чадх зөв парторганизацст болн суһргдлг партийн органмудт бичә хасгдтха гиҗ бүрткҗ хәләнә;

— партийн организацин сурврмудыг, бичгүдиг болн [illegible] публикаск (АССР), крайрмудын болн областьмудын комитетмүдин, ирлцигү бүрткллһнә комиссьмүдин шиидврмүдин туст коммунистирин апелляциг хәләнә, партийн реабилитацин тормуд хаһлна;

— РСФСР-ин Компартин бюджет күцәлһиг бүртклнә, РСФСР-ин Компартин ЦК-н, терүнә учрежденьсин, издательствсин болн предприятьмүдин финансин-эдл-ахун үүлдвриг шүүҗ хәләнә, гешүдин партийн мөңгнә тәвцсиг тоод авлһна көдлмшиг бүрткҗ хәләнә;

— партийн республикан (АССР), краймудын, областьмудын комитетмүд болн ирлцигү бүрткллһнә комиссьмүд хоорнд һардг эс зөвшәрсн йовдлмудыг хәләнә — кергтә болхла РСФСР-ин Компартин ЦК-ла хамдан;

[illegible] болн нань чигн коммунистирас данги үүлдг комиссьмүд, көдлмшин үчр-утхарнь бүрткллһнә багмуд тогтана.

Президиум жил болһн РСФСР-ин Компартин Централь бүрткллһнә комиссин пленумд эвраннь көдлмшин тускар тоолаһан өгнә.

5. РСФСР-ин Компартин Централь бүрткллһнә комиссин гешүд зөвчллдг зөвтәһәр РСФСР-ин Компартин ЦК-н пленумсин болн комиссьмүдин көдлмшт, Централь бүрткллһнә комиссин аһлач болн энүнә дарукс болхла — РСФСР-ин Компартин ЦК-н Политбюрон, Секретариатын болн күцәгч нань чигн органмудын сүүрмүдт орлцна.

6. РСФСР-ин Компартин Централь бүрткллһнә комиссь көдлмшән олнд сонсхҗ ме- [illegible]

[illegible] РСФСР-ин Компартин ЦК-н болн ЦИК-н [illegible]

9. РСФСР-ин Компартин Централь бүрткллһнә комиссь [illegible]

[illegible] Централь бүрткллһнә комиссин гешүд КПСС-ин Уставд болн эн положеньд хәләгдсн үүлдврән күцәхин төлә РСФСР-ин Коммунистическ партин цуг документс олзлх зөв эдлҗәнә.

ХАЛЬМГ АССР-ин ДЕЕД СОВЕТИН ПРЕЗИДИУМД

Һаха сарин 17-д Хальмг АССР-ин Деед Советин Президиумин дараһи биш сүүр болв.

Республикин улсин эдл-ахун цуурлачнриг болн культурин учрежденьсин көдләчнриг ачллһна туск төр депутатнр күүндҗ хәләв. Хальмг АССР-ин Деед Советин Секретариатын ачлврмудын, бичгүдин болн әмтиг орулҗ авч күүнтллһнә әңгин һардач А. К. Убушиев эн төрәр зәңгллһ кев.

«Законностиг болн зөв-йосна диг-дараг батрулллһна туск» СССР-ин Президент М. С. Горбачевин кесн Дуудвриг күцәлһнә керг-үүлдврмүдин зуран туск төр Президиумин сүүр деер бас хәләгдв. Эн төрәр Хальмг АССР-ин Деед Советин Президиум тогтавр батлв.

СССР-ин Президентин Дуудврар бүрдәмҗин керг-үүлдврмүд батлх керг балһсдын районын Советмүдин, зөв-йос харлһна органмудын һардачнрт даалһгдв.

Хальмг АССР-ин прокуратур, МВД, юстицин Министерств, Деед Зарһ үүл татллһна болн зән биш йовдлмудла ноолда бүрдәлһнә кергин бәәдлиг шинҗләд бәәрн органмудт кергтә дөң күргх зөвтә. Үүл татлһиг тоод авлһиг болн һарһсн үүл илдклһиг, урдаснь кедг болн зарһин мөшклһиг, материалын һару данцалһна, үүл татгч йовдлмудыг гетлгллһнә көдлмшиг тедн унгарнь ясрулх зөвтә. Зөв-йосна халх медрл уга болллһнла ноолдаг тедн чаңһахмн, предприятьмүдт болн организацст әмтнд зөв-йосна медрл дасхлһиг бүрткллһндән авхмн.

Конституцин зөвмүдиг, үүлдҗәх законодательствин зокалмудыг хадһллһнур залгдсн советск, зөв-йос харлһна органмудын көдлмшиг газетмүдин, радион болн телеүзгдлин редакцс дару-даруһнь цәәлһҗ медүлҗәх зөвтә.

Улсин депутатнрин Элст балһсна, районын, селәдин болн поселкудын Советмүдт ирлцигү даалһврмуд өгдв.

СССР-ин Президентин кесн Дуудвриг күцәлһнә туст бүрткллһ келһн Хальмг АССР-ин Деед Советин Секретариатд даалһгдв.

Хальмг АССР-ин Деед Советин Президиумин сүүриг Хальмг АССР-ин Деед Советин Аһлач В. М. Басанов һардҗ залв.

Мана корр.

СОЙЛЫГ ӨӨДЛҮЛХЛӘ, ҖИРҺЛ ЧИГН ЯСРХ

1990 жилин һаха сарин 7-д болсн РСФСР-ин Компартин ЦК-н түрүн Пленум деер альтернативн ул деер Политбюрон гешүдин кандидатнрин хань йилһгдәд, дарунь нуувчинәр дууһан өгснә хөөн хальмг улсин шүлгч, СССР-ин улсин депутат, СССР-ин Деед Советин Президиумин гешүн Д. Н. Кугультинов РСФСР-ин Компартин ЦК-н Политбюрон гешүнд сунһгдла. Мана корреспондентнр телефоһар залһлдҗ күүндәд цөн сурврмуд энүнд өгв.

— Мендвт, Давид Никитич, РСФСР-ин Компартин ЦК-н Политбюрон гешүнд сунһгдсилатн харһулҗ «Хальмг үнн» газетин көдләчнр Таниг үнн седкләсн йөрәҗәнә. Әрәсән Компартин съездин көдлмш телеүзгдләр чигн үзүлгдҗәв, энүнә тускар барт барлгдв. Әрәсән Компартин съезд деер күүндвр ямаран бәәдлтәһәр давв?

— Йөрәсндтн ханҗанав. Мини санаһар болхла Әрәсән коммунистнрин тогтагч эн съезд му биш ухата әмтнә сана медүлв. Юнгад гихлә Әрәсән улсин бәәдл-җирһлиг улм бәәхтә болһҗ ясрулхар урд цагт ухалҗ йовсн әмтнә күцлиг тер сананлавь ирлцүлҗ күцәх керг-үүлдврмүд темдглҗ авлһнур хургин йовуд зөрүлгдҗәв. Съездд орлцачнр мел цуһар нег ухата болсн уга. Юнгад гихлә төриг олн зүсн халхаснь — ард өмн таласнь, барун, зүн таласнь хәләҗ шинҗләд товчлгч шиидвр һарһхав гиҗ келҗ болхмн. Үннднь келхлә, съездин көдлмшт орлцсн зәрмсинь ухан ардагшан тачана, зәрмснь болхла дегд түргәр уралан йовхмн гиһәд хәәкрлднә, эдн барун халх бәрҗәх әмтн. Би болхла тусли эврәннь хәләцәри бәәһәд, келх үгән эврә ухан-тоолврас иштә келүв. Һоллгч мини ухан юундв гихлә, би энд мана М. С. Горбачевин үзг-хаалһ бәрҗәнәв, юнгад гихлә, альк чигн йовдлыг дегд шулудулхла му, барун эс гихлә зүн халх бәрснь му, ардагшан хәләҗ кезәд чигн өмәрән йовдго юмн. Ардагшан әргҗ хәләҗәх әмтн бас зөвәр цөн биш бәәцхәнә.

Зәрмнь нам тиигчкәд, мини хәләцәр болхлаг, дотран урдк өнгрҗ одсн цагин аю дахҗана. Тедниг консерватормуд гиҗ нерәднә. Болв, миниһәр болхла, эднә тонь зөвәр цөн. Тер төләд эдн динлвр бәрҗ чадсн уга. Болв мини ухаһар болхла кен яһҗ ухалв чигн, кемрҗән тер чини хәләцлә эс ирлцҗәхлә, кемрҗән тер эндү һарһхлаг, буруһар ухалҗахлаг, терүнә буру хәләцинь чиклад, терүнә хәләциг эврә хәләцлә ирлцүләд йовхлаг тер хаалһ чик болх гиҗ би санҗанав.

— Тана хәләцәр Әрәсән Коммунистическ партин отряд цаарандан яһҗ үүлдх гиҗ санҗанат?

— Цаарандань мана парть ямаран хәләц бәрҗ, яһҗ эврәннь чик шиидвр авхин тускар бас төр һарв. Юнгад гихлә, мана орн-нутг, цуг республикүд өдгә цагт күчр бәәдлд бәәнә — идх, уух, өмсх, зүүхнь уга болҗах цагур ирвидн. Тер төләд әмтн шуугата, үүмәтә, зөвәр дашката цагт бидн нег ормдан зогсҗ, һанцхн үгәр әмтнә күцлиг, әмтнә дуудсиг күцәҗ чадшговидн. Тер учрас мел шидр эдниг келһәд оркхмн гицхәнә. Эн съезд чигн тиим шиидвр авла. Юнгад гихлә, эн кевәр цааранднь бәәхлә мана олн әмтн буцалд, керүл-цүүгә татад, нам цусн чигн асхрм дүнгә тиим әәмшгтә цагур күрч ирв.

Бидн далн жиллән социализм гиһәд хәәкрлдҗ, хәәкрлдҗ, аштнь тер мана күрсн күцлиг авад хәләхлә, энүнд социализмин бәәдл торуц уга. Тер учрас социализм гисн үчр-утхинь һанцхн хәәкрлһәр биш, һанцхн дуудврар биш, олн әмтнә бәәдл-җирһлиг, теднә сансн санаг, күцлиг һартнь өргәр бәрүлҗ өгх кергтә, кемрҗән тернь уга болхла, әмтнә күләвр күцшго. Терүнә төлә һанцхн үг биш, илт тодрха керг кергтә, цуһар эв-арһан үзүләд, көдләд, шунад, зуг эврәннь көдлмшәрн терүг күцәх гиҗ би санҗанав. «Амулнта эн күцлин төлә күн болһн көдлхлә, кемр көдлмшиннь ашиг олнд бас дем гиһәд күргҗ орулхлаг, тегәд оч олн чигн, онц күн чигн җирһх мөн. Өдгә цагт күн болһн күч-көлснәннь ашиг ил үзҗ бәрҗәх зөвтә, кемр олз-тус уга болхла күн көдлшго.

— Әрәсән Компарть керг-үүлдврмүдин программ темдглҗ авв, эн тоот күцәгдх гиҗ коммунистнр, олн әмтн ицх зөвтә. Рынкин экономикин тускар юн гиҗ ухалҗанат?

— Сән җирһл күцхәр экономикиг ясрулхар бидн далн жиллән сөрҗ үзүвидн, ашнь ода эврән бийсмдн үзҗәнәвидн. Тер учрас ода рынкин экономик гисн — бәәдлиг чикллһнә хаалһнь гиҗ бидн хоорндан күүндләвидн. Тер хәләциг өдгә цагин бәәдлд орулхд дөңгән күргхмн гисн ним нег бәрц авувидн.

— Мана җирһлд үчрсн эн күнд бәәдлиг Та яһҗ цәәлһх биләт?

— Эн цуг мана дуту-дунд һанцхн мана экономикин халхар, һанцхн мана эдл-ахун халхар үчрсн дуту-дунд биш. Эн олн әмтнә үнн эш [illegible] бәрц дегд дорагшан орад, өөрнь мууһар көдлҗәх күүг чи мууһар көдлҗәнәч гиҗ келдго хәләц әмтнд тогтсна аш мөн. Хулха кеҗәх күүг үзә бәәҗ, терүг бас әмтн хөрҗәхш. Тер учрас, миниһәр болхла, эн халхар әмтнә ухан-седклиг, авг-бәрциг ясхин төлә сойлыг улм шинрүләд, терүнә делгрлтәс юм харминлго мөңг ч и г н, ухаһан ч и г н, седклән чигн нөөлго өгәд, шагшавдыг өөдлүлхлә, тегәд оч мана бәәдл-җирһл делгрәд, ясрад төвкнх. Тиим эс болхла, миниһәр, өмнән тәвсн керг-төрән күцәҗ чадшговидн.

— Та Политбюрон гешүн болад энүнә сүүрт ямаран эркн төр тәвҗ хәләхәр седләт?

— Эн сурврла деер мини келсн үгмүд бас ирлцҗәнә. Әрәсән Компартин тогтагч съезд деер темдглсн хаалһар. Политбюрон ханьд чигн, Деед Советд чигн эврәннь у х а һ а н нам келәд биш, терүг күцәхин төлә арһан нөөлго йовхар седҗәнәв.

Кемрҗән эн тәвсн төриг күцәхин төлә һанцхн партьд мел цугинь кехд күнд болх. Олн әмтн цуһар негләд, сәәнәр ухалҗ, партьд, правительствд зүг нәәләд бәәлго, энүнлә хамдан керг-төриг чикәр медҗ көдлхлә, тегәд оч мана күчн батрх. Олн әмтнә нилч угаһар, олн әмтнә гүҗрлт угаһар, олн әмтн седклән эс тәвхлә, бидн ямаран чигн төр хаһлҗ чадшговидн.

Кемрҗән бидн, мана үрдүд, мана ачнр-җичнр күн кевтәһәр җирһәд, эн өмәрән һарч йовх барун үзгин, дорд үзгин, өмн үзгин орн-нутгудас хоцрлго, теднлә хамдан дән-дәәсн угаһар бәәҗ җирһхин төләд бидн цуһар, күн болһн хамдан бәәх зөвтәвидн.

— Давид Никитич, дәкәд нег немр сурвр өгхиг зөвшәртн. СССР-ин Деед Советд мана депутатнр яһҗ көдлҗәнә?

— Мана депутатнр цуһар бәәсн арһан һарһад, шунад, наадк әмтнәс хоцрлго, әмтнә ухан-тоолвр чигн сонсад, эврәннь чигн ухаһарн бәәнә. Цагин бәәдлиг цуһар үзҗәнә, эн цагла хара сууж болшго. Тер учрас бидн цуһар бәәсәрн харһад, эврәннь медрлән, дамшлтан олзлад энд көдлҗәнәвидн.

— Мана сурврмудт хәрү өгсндтн ханҗанавидн. Орн-нутгин кемҗәнд күцәҗәх Тана даавртә үүлдврт күцәмҗс мөрәдҗәнәвидн.

— Ханҗанав, тадна би бас әрүл-менд, тадна үүдәгч көдлмшт күцәмҗс дурдҗанав.

Телефоһар күүнәҗ бичҗ авцхаснь Ченкәнә Бааза болн Жабаә Тәлә.

Эндрк тойгт умштн:

Көглтин Давала кесн интервью— *1-ч халх*

«Газет—чини иньг болн селвгч»— *2-ч халх*

Партконференцин делегат— *3-ч халх*

Бичкн умшачин шүлг— *4-ч халх*

«ГАЗЕТ—ЧИНИ ИНЬГ БОЛН СЕЛВГЧ»

Цаһан Амнд «Хальмг үнн» газетин амн үгин һарц болсна тускар

Юстинск районд «Хальмг үнн» газетин өдрмүдин йовудт күч-келсчнрлә, олн-әмтнлә олн зүсн харилт, соньн керг-үүлдврмүд бүрдәгдв. Тедн негнь Цаһан Амнд һаха сарин 14-д болсн газетин амн үгин һарц мөн. «Газет—чини иньг болн селвгч» гидг эн һарциг партин Юстинск района комитетин негдгч секләтр О. Э. Чомподов секәд газетин редактор А. Б. Альдаевд үг өгв. Газетин эндрк өдрин көдлмшин һоллгч зөрүллтсин тускар, шин экономическ таалд газет үүлдлһнә, умшачнрлаһан залһлда бәрлһән улм батруллһар коллектив зүткжәхин тускар келж А. Б. Альдаев Юстинск районд газетин өдрмүдин йовудын түрүн аш диглв.

Амн үгин һарцин һол күслнь — умшачнрт газетин тускар келж, теднә сүв-селвг медж, газетиг улм соньн болн чинртә кеж, газетин умшачнрин то икдүллһн. Тегәд амн үгин һарцд олн зүсн эв-арһ олзлж, умшачнрла үг-күр кегдв. Эн жил газет эклад һарснас авн 70 жилин өөнәч темдглхмн. Газет түрүн тойгас авн Советин йосна учрутнь, шин йосна һарһсн түрүн декретмүдин амулинта нилчнь угатя әмтнд цәәлһәд үүлдсмн. Өдр ирвәс газет болн терүг белдж барлдг редакцин көдләчнр дамшлт авад, төлжәд, ясрад бәәв. Энүнд өдр хальмг журналистнр үзгән хурцар бәрж, арһ-чидлән агсж көдлҗәнә. Сәәнәр көдлсинь магтад, мууһар көдлсинь дамбрлгч үгәрн шалһад, газетин тойг болһнд республикин бәәдл-жирһлиг үзүлж бичнә.

Эндр өдрин төрмүдиг газетд босхж, бәәрн һазрас редакцур олн бичгүд ирдг. Редакц тер бичгүдиг оньгтан авч, кергтәһинь барлж, төриг хаһллһнд дөңгән күргхәр зүткнә. Юстинск районд чигн шунлтта тиим әмтн баһ биш бәәнә гиж амн үгин һарцд темдглгдж, теднә тускар бүлән үг келгдв. Келхд, «Эрдниевский» совхозас Далан Намча гидг күн олн төрәр бичг бичҗ илгәнә. Бас кесг күүнә нерд тер асхн заагдв. Эннь Б. Бадмаев, О. Яшкулова, Э.-Г. Санджиев Цаһан Амнас болн нань чигн штатн биш корреспондентнр.

Амн үгин һарцин йовудт газетин кесг умшач микрофонур өөрдж хальмг келәр һардг барин органа тускар ухан-тоолвран келв. Тедн дунд П. Л. Горипов, Чирән Намруш, З. Хочеева эдн. Үг келсн әмтнә тоолвр газетд көдлмшән ясрулхд нилчән күргхнь маһд уга. Эдн зәрм тоотынь шалһҗ сән хамгинь буульж магтж үг келв. Келхд, газетин келнь күнд, тегәд ирглдән материалмуд бичсн цагтан терүгән амрар, әмтнд медгдлгәр бичхмн гиж әмтн келв.

Редакцин коллективд нерәдгдж бүлән кесг үг келгдв. Үлгүрнь, З. Хочеева Цаһан Амнас. Авхар бәәсн өңгтә телевизорин талдан күүнд өгснә тускар эн күүкд күн һундл төрҗ газетүр бичсмн. Газет орлцсна нилчәр өңгтә телевизоран күүкд күн хулдж авсмн. Тегәд амн үгин һарцд эн күүкд күн икәр байрлж терүнә тускар келж, редакцин коллективд, нег үлү Юстинск райоһар бәәх мана эврә корреспондент И. Я. Хечиевад ханлтан өргҗ цецгә бәрүлж өгв.

Газетин босхжах төрмүдин негнь — хальмг келән делгрүллһнә, даслһна төр болжана. Энүнә тускар амн үгин һарцд тер асхн бас күүндвр болв. Ямаран күнд бәәдл эн туст тогтсна тускар, яһҗ терүг чиклхин тускар умшачнрла тодрха күүндвр кегдв. Энүнд дундын школын сурһульчнриг, багшнриг, залд цуглрсн әмтиг орлцулхин төләд келән сәәнәр медг, үлгүрмүд, тәәлвртә туульс медг әмт йилһгч марһан болв. Марһанд орлцачнрт саңлын белгүд бәрүлҗ өггдв. Әмтн эн төрәр келхләрн, эн туст газетин өөдән нилчнь темдгтә. Газетд «Хальмг келән дастн», «Келән мууһар медлг әмтнд», «Хальмг келн —мана зөөр» гидг әңгиг эдн сәәнәр меднә. Келиг, культуриг делгрүллһнә нег таалынь — эннь улсин билг-эрдм үзүлж, хуучн авъясмуд сергәҗ, терүг олзлҗ олн дунд тархалһн. Газет чигн энүг учртан авч олзлхар зүткнә. Газетд «Улсин цецн булгас», «Хальмг улсин авъясмудас» гидг әңгс бәәнә. Терүнд газет амн үгин алтн зөөр болгч — үлгүрмүд, туульс-түүкс, домгуд барлж, билг-эрдм тархаҗах художественн коллективсин тускар келж умшачнртан медүлнә.

Юстинск районд тиим коллективс бас бәәнә. Теднә негнь — района культурин Герин эврә дурар үүлддг коллектив. Амн үгин һарцд тедн орлцж, цуглрсн әмтиг билг-эрдмәр байрлулҗ сергәв. Биниһин баг «Шарка-Барка» би биилв. Бичкн бичн Владимир Эрдниев би биилхлә, залд суусн әмтн тесж чадлго, альхан ташж дөңнв. Зе көвүтәһән хамдан аав әәж хойрнь оньдин йовна. Әәжнь Евдокия Ивановна Эрдниева «Деләш» ду дуулв. Эднд бас белгүд өггдв. П. Л. Горипов «Дални хойр худл» келв. Юстинцнр дууч, бичн улс бәәсиг редакцин коллектив үзж, соңсв. Редакцин эврә корреспондент Нәндәшә Дорҗ умшачнртан нерәдж «Җаңһр» келҗ өгв. «Хальмг үнн» газет эврә халхстан «Җаңһрин», җаңһрчнрин тускар бичсн дерән. «Җаңһр» мөңкинд унтршгоң төләд энүнә көдләчнр бийсәнь болм тәвцән орулжахиг эн үлгүр ил үзүлжәнә. Юстинск районд чигн билгтә җаңһрчнр Н. Ч. Гедеев, Б. В. Боктаев бәәхиг амн үгин һарцин йовудт медвидн.

Газетин өдрмүд бүрдәлһн хальмг келәр һардг газетиг хальмг өрк-бүл болһн бичүлҗ авхмн гисн дуудвртаһар кегдсмн. Өдгә цагт цаасн үнтәрсн, полиграфическ туслмж, пошт зөөлһнә туслмж үнтәрсн учрар газетмүдин үн чигн өөдлв. Тер бийнь «Хальмг үнн» газет умшачнрин сә хәәһәд үнән зуг 12 арсльн 50 деңшг кев. Тиигхләг умшачнр чигн газетиннь үүр-зөвинь медж дөңнх гисн ицлтәһәр редакцин коллектив Юстинск районур одсмн.

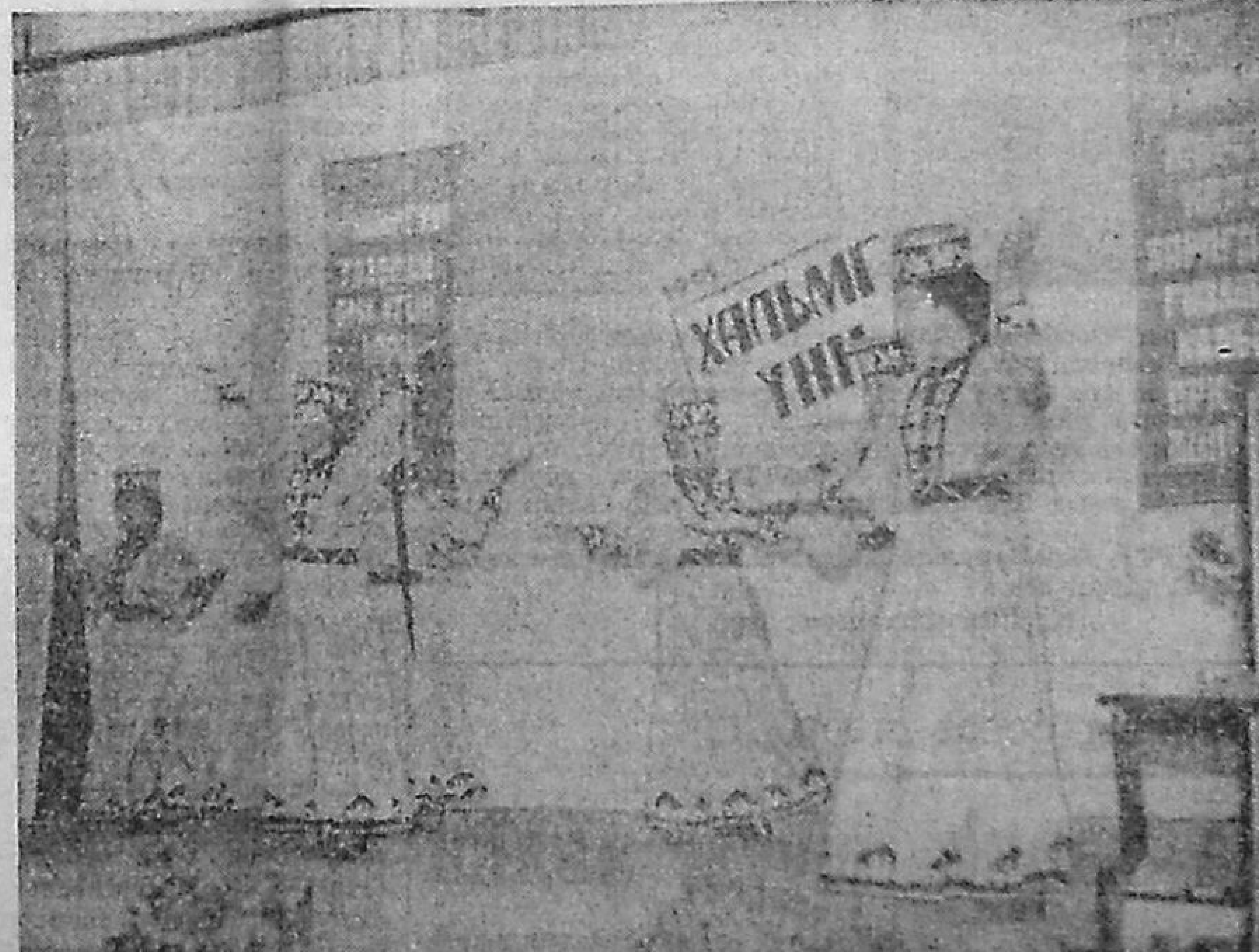
Ашлад келхд, амн үгин һарцин йовудын ахр болзгт газет умшач хоорнд тодрха, кергтә күүндвр болв. Умшач газет хоорндк залһлдан улм батрв, эдн нег-негиләһән, хальмгуд келдгәр, улан чирәһәрн уулҗ таньлдв. Иргчдән чигн сән таньл болж үүлдх седклтәһәр амн үгин һарц төгсв. Юстинцнр «Хальмг үнн» газетин шунлтта умшачнр болх гисн ицл бәәнә.

ОВШИН Бамба,
мана корр.

ЗУРГУДТ: газетин редактор А. Б. Альдаев умшачнриг редакцин коллективлә таньлдулжана; района культурин Герин биниһин баг «Шарка-Барка» биилжәнә.

В. Морозовин цоксн зургуд.

●Бәәрн Советмүдәс ирсн зәңгс

ЭКОЛОГИН ТӨР ХӘЛӘГДВ

Улсин депутатнрин Юстинск района Эрдниевск селәнә Советин дарани сессь деер малын хотын көрңгиг ясруллһна болн әмтнә дөңцл эдл-ахус делгрүллһнә туск төрмүд хәләгдв. Эн төрәр эдл-ахун ах агроном Эрдни Хулгнаевич Бурлинов доклад кев. Өдгә цагт Юстинск районд мал идшлдг һазр элсәр бүркгдәд, идгүдин то баһрад, экологин бәәдл муурад, малчнрт ик зовлң учрна гиж зәңглгдв. Энүнәс иштә эртәснь, үвлин киитн эклад уга цагт, малын хотын көрңгиг ясрулх бачм төр босхгджана. Эн төр цуг малчнриг үүмүлж, көдлмшән түргдүлхиг некжәнә.

Дәкәд малын идгин то зөвәр баһрҗах цагт бәәрн әмтн гертән бәрдг малыннь то бас баһрулх зөвтә болжана гиж сессь деер темдглгдв. Малын хот белддг нәәмәдллһнә коллективин ахлач А. Б. Надбитов, малч И. Э. Сингляев, совхозин көдләч С. А. Манхаев цуг депутатнрла эврәннь ухан-тоолврарн хувалцж, зүткәтә күүндвр кецхәв.

Эн төрмүдәс нань сессь деер бәәрн Советин органа туск бүрдәмжин төр хәләгдв. Урднь күцәгч комитетин ахлач болн селәнә Советин ахлач гиж хойр күн үүлдлг билә. Зуг иим көдлмшин ашнь кениг чигн ханһадго болв. Тегәд депутатнр эн хойр үүлиг нег күн дааж чадх гиж тоолад, нег күүнд цуг көдлмшиг даалһхар шиидв. Энүнәс иштә күцәгч комитетин ахлачин болн бәәрн Советин ахлачин көдлмшиг Борис Петрович Чимидов күцәх зөвтә болж һарв. Энүгәрн сессь көдлмшән төгсәв.

ПҮРВӘН Л.

СЕЛӘДӘН КЕЕРҮЛХИН ТӨЛӘ

Малодербетовск района Советин күцәгч комитет эврәннь сүүр деер Чапаевск болн Малодербетовск селәнә Советмүд селәдән цеврллһнә болн кеерүллһнә төр яһҗ күцәжәхинь шалһҗ хәләв.

Җил болһн олн зүсн предприятьмүд селәндән кеерүллһнә көдлмш күцәнә. Давсн җилд Малодербетовск селәнә Совет эн көдлмшин төлә 29.7 миңһн, Чапаевск селәнә Совет болхла 13.2 миңһн арсльн һарһсмн. Селәдиг кеерүллһнә туст хату девскртә хаалһс тәвгдсмн, хог-бог зөөж һарһгдсмн.

Тиим болв чигн эн селәдин Советмүдин көдлмшт дуту-дундс бас илдкгдв. Зәрм әмтн эврәннь хашасан кергтә кевәр бәрхш, әмтнә герин өөр дала хог-бог хурагдна. Малые Дербеты селәнд болн Ханата поселкд уульнцс көк модар кеерүлгдхш.

Цуг эн тоотын тускар депутатнр өргн күүндвр кев. Сүүр деер темдглгдсн дуту-дундс кергтә болзгтан уга кегдж, селәдин бәәдл ясрх зөвтә гиж депутатнр эн кергүдиг күцәх дааврта әмтнәс некв.

ШАГҖИН Л.

ДУТУ-ДУНД ИЛДКГДВ

Одахн улсин депутатнрин Октябрьск района Советин күцәгч комитетин сүүр деер Большецарынск болн Цаган-Нурск селәнә Советмүдин һазр деер йос эвдлһиг гетлгхин төлә ямаран профилактическ көдлмш күцәгджәхин туск төр хәләгдлә. Давсн цагт цуг районд йос эвдлһнә то зөвәр өсәд бәәв, эннь кениг чигн санамр үлдәҗ бәәхш. Әрк уулһна йовдлмуд икдснәс һолтә йос эвдлһнә то өсжәнә. Тиигәд эн җилин түрүн өрәлин туршарт районд йос эвдлһнә 72 йовдлмуд илдкгдв.

Цаһан-Нуура селәнә Советин һазр деер эн җилин түрүн өрәлд 6 дәкж йосн эвдгдв. Аад-әср йовдл һарһсндан нәәмн күн засгла харһулгдв, әрк уулһиг хәрлһнә зака эвдснә төлә — 14 күн.

Большецарынск селәнә Советин һазр деер йос эвдлһнә 38 йовдл илдкгдв. 56 күн засгла харһв, 160 күн әркдлһиг хәрлһнә зака эвдв.

Районд олна диг-дара харлһна төлә зурһан пунктс бүрдәгдв. Болв сүл цагт эн пунктс көдлж бәәхш. Эн хойр селәнә Советмүдин һазр деер пунктсин төлә сән кабинетмүд бәәв чигн эдн кергтә кевәр олзлгджахш.

Урднь тогтаглсн әрк уулһнла ноолда келг комиссьмүд ямаран чигн көдлмш күцәхш. Иньгүдин зарһс...

ХӨӨЧНРИН ХОШТ

Юстинск района «Партин XXI съезд» совхозин цутхлн Харба селәнд, өрүн эрт ирәд эдл-ахун специалистнрлә, тосхлтын участкин көдлмшчнрлә, школын багшнрла харһлт кесн хөөч ирсн баг журналистнр хойр хуваглад нег багнь цутхлнд үлдәд көдлв, наадк багнь эдл-ахун хөөнә хошмуд тегадв.

Эдл-ахун эргнд у... өрги...

●Күн болн терүнә керг

Иргч җилин тоод көдлҗәнә

Эн күүг олҗ авхин төләд бидн дала цаг гееввидн. Эн күн кезәд чигн хара суудг күн биш. Энд көдлжәх әмтн Кокаревд ямаран чигн керг даалһгдна гиж келнә. Эн күн чикәр бәәдг күн. Ямаран чигн керг күцәхинь өмн бийнь терүнә тускар ухалад шиидвр авчкад, ... эклж ...

...сн авн дөң болдг билә. Эцкинь өөр көдләд, ямаран чигн кергиг дигтә-даратаһар күцәдг дасла. Школан төгсәчкәд Виктор машина залач болхар зүткла. Цергт цергләд ирчкәд шофермудын курст орла. Терүтән ахр болзгт төгсәчкәд төрскн совхоздан ирж, шофер болж...

...кареваг җил болһн темдглж мөрәс бәрүлҗ өгдг билә.

«Балковский» совхозд эн өрк-бүлин эзиг — Егор Ипатовичиг сәәнәр меднә. Эврәннь кергән седклән өгч күцәдг эрдмчиг селәнә әмтн цуһар икәр күндлнә. Терүнь чигн учрта, юңгад гихлә. Егор...

...шиһән шинжләд хәләчкәд, кемр эвдркә бәәхлә, терүг ясчкад эндк-тендкинь арчад, цеврлчкәд герүрн харна, — гиҗ Александр Филиппович энүнә тускар келнә. — Ут хаалһд һархиннь өмн йир сәәнәр машиһән шинжлнә. Тегәд чигн хаалһд йовх цагларн энүнә...

...жәнә. Шофер болж көдлн бәәж механизаторин эрдм дасж авв. Буудя хуралһна кемд комбайнермуд эс күртсн цагт эн комбайн зална.

Тегәд чигн энүнә сурһмжлач Александр Филиппович эврәннь дасхсн сурһульчарн бахмж келнә...

Хөөчнрин хошт

Юстинск района «Партин XXI съезд» совхозин цутхли Харба селәнд, өрүн эрт ирәд эдл-ахун специалистнрлә, тосхлтын участкин көдлмшчнрлә, школын багшнрла харһлт кеснә хөөн ирсн баг журналистнр хойр хувагдад нег багнь цутхлнд үлдәд көдлв, наадк багнь эдл-ахун хөөнә хошмуд тегәлв.

Эдл-ахун эргндк у, өргн теегин аһуд хөөчнрин болн малчнрин хошмуд цөн биш, нег-негнәсн эдн зевәр ууҗмд — 10—20-д дуунад бәәнә. Эн өдр хөөчнрин арвн хойр хошт күрүвидн. Журналистнрин эн багиг эдл-ахун парторг И. С. Кубанов дахҗ хаалһч болв. Мана һол күцл — хөөчнрлә харһҗ газетин тускар келҗ өглһн, төрскн келәр һардг газетдән дурн-седклән өглһиннь медлһн. Ч. Н. Цекеевин хошт ирүвидн. «Ах-дү хойр эктәһән өрк-бүлин бригад болҗ көдлнә», — гиҗ парторг Илья Сергеевич Кубанов маднд цәәлһҗ йовна. Хошур өөрдәд күрч ирхлә баһ наста залу күн тосҗ һарч ирәд Александр гиҗ мадла таньлдв. Александрин дү Четыр ах хөөч болҗ көдлҗәх болҗ һарв. Элстд көдлдг бас нег дүнь — Җаңһрнь амрлһна цагтан хойр ахдан нөкд болҗах болҗ һарв. Өрк-бүлин эн бригад нидн җилин мөчи сард хурһдас бүрдәгдсн отар хө дааҗ авч, ода отартнь 800 хөн тоолгдна. Хөөднь эн җил түрүн болҗ хурһлҗ, тиим болсн бийнь 100 хөөнәс 110-д хурһ авч. Эн җил Элстәс болн Цаһан Амнас ирсн сакманщикүд мадна сән дөңгән күргв. Отхта арсинь авлго хурһдыг тооһарнь өскҗәнәвидн. Сәәнәр көдлсимдн темдглҗ совхоз мадн — баһ наста хөөчнрт стереофоническ проигрыватель белглв. Хаша-хаацан увлд цеврләд, дулалад, ясад белдәд авчкувидн, өвсн бас белдгдв, — гиҗ ах-дү хойр мадн цәәлһв. «Хальмг үнн» бидн җил болһн бичүлҗ авдувидн гиҗ келәд Цекеев Александр тер дарунь газетд бичгдв.

Эн өдр газетин көдләчнр эдл-ахун хөөчнрин — А. Б. Гариевин, В. Н. Нохашкиевин, Б. У. Эрдниевин, Н. Б. Бадмаевин, И. Н. Омадыковин болн нань чигн әмтнә хошт одад күүндв. Мадла харһҗ күүндсн ах хөөчнр, эднә нөкдир төрскн келндән, келн әмтнәнь туужлдан, туульмудтан, үлгүрмүдтән дуртаһан медүлв. Тегәлнд юн болҗахиг, хальмг таньч яһҗ делгрҗәхиг бидн газетин халхсас умшҗ меднәвидн гиҗ ах хөөчнр келлхәв, эврә ухан-тоолврарн хува...

ӨЛЗӘТИН Б.

●Күн болн терүнә керг

Иргч җилин тоод көдлҗәнә

Эн күүт олҗ авхин төләд бидн дала цаг геевидн. Эн күн кезәд чигн хара суудг күн биш. Энд көдлҗәх әмтн Кокаревд ямаран чигн керг даалһгдна гиҗ келнә. Эн күн чикәр бәәдг күн. Ямаран чигн керг күцәхиннь өмн бийнь терүнә тускар ухалад шиидвр авчкад, эклҗ кенә. Номһн бәәдлтә, жөөлн хәләцтә күн. Күүнә өгсн сурврмудт ахрар, адһм угаһар хәрү өгнә.

Күч-көлснә хаалһд орхдан эн альд, ю кехв гиҗ уданд сансн уга билә. Целинн района «Балковский» совхозд 10 класс төгсәчкәд энд үлдлә. Бичкнәсн авн эн көвүн техникд седклән өглә. Бичкнәсн дурлсн кевтән тиигәд эн кергт җирһлән өгх болла. Дархнч эцкдән ирҗ бичкнәсн авн дөң болдг биләә. Эцкиннь өөр көдләд, ямаран чигн кергиг дигтә-даратаһар күцәдг дасла. Школан төгсәчкәд Виктор машина залач болхар зүткла. Цергт цергләд ирчкәд шофермудын курст орла. Терүгән ахр болзгт төгсәчкәд төрскн совхоздан ирҗ, шофер болҗ көдлв.

Энүнә эк-эцкнь «Балковский» совхозин хойрдгч фермд бәәдл-җирһлән давулсмн. Энүнә эцкнь Егор Ипатович ачта амрлһнд һарх күртлән дархнч болҗ көдлҗәлә, экнь болхла олн зүсн көдлмшт орлцдг биләә. Нег үлү селәнә эдл-ахун гүргү кемлә, хөд кирһлһнә кемд эн күүкд күн күчн-чидлән әрвллго көдлҗәлә. Тегәд чигн эдл-ахун һардачнр Евдокия Ивановна Кокареваг җил болһн темдглҗ мөрәс бәрүлҗ өгдг биләә.

«Балковский» совхозд эн өрк-бүлин әзиг — Егор Ипатовичиг сәәнәр меднә. Эврәннь кергән седклән өгч күцәдг әрдмчиг селәнә әмтн цуһар икәр күндлнә. Терәнь чигн учрта, юнгад гихлә, Егор Ипатович цуг җирһлән энд давулсмн. Селәнд бәәх әмтн энүнүр ирҗ, олн зүсн даалһвр өгдг биләә. Әмтнә өгсн даалһвриг эн кезәд чигн тохнятаһар күцәдг бәәсмн.

Виктор Кокаревиг совхозин гараҗд әмтн сәәнәр тосв. Дамшлтта шофер Александр Филиппович Дубовой сурһмҗлач болв.

— Зәрм шофермуд ут хаалһас ирчкәд, герүрн хархар арһна. Эн көвүн тиим биш. Хамгин түрүн болҗ машиһән шинҗләд хәләчкәд, кемр эвдркә бәәхлә, терүг ясчкад эндк-тендкинь арчад, цеврләчкәд герүрн харна, — гиҗ Александр Филиппович энүнә тускар келнә. — Ут хаалһд һархиннь өмн йир сәәнәр машиһән шинҗлнә. Тегәд чигн хаалһд йовх цаглари энүнә машин эвдрҗ терүг зовахш, — гиҗ эн цаарандинь келв.

Эндр залҗ йовх энүнә машиһәр урдинь талдан күн көдлҗәлә. Тер бийнь эн машинә техническ бәәдл йир сән. Эн җилә зураһан нүүрлгч шофер 6 сар урд күцәчкәд, ода иргч җилин тоод көдлҗәнә.

Виктор Егорович Кокарев ода хойрдгч классин шофер. Тер бийнь эн күцәмҗәрн төвкнлго, әрдмән өөдлүлхәр зүткнә. Ода эн негдгч классин шофер болхар зүткҗәнә. Шофер болҗ көдлн бәәҗ механизаторин әрдм дасҗ авв. Буудя хуралһна кемд комбайнермуд әс күртсн цагт эн комбайн зална.

Тегәд чигн энүнә сурһмҗлач Александр Филиппович эврәннь дасхсн сурһульчари бахмҗ кенә. Эндр эн көвүн эврәннь сурһмҗлачас сәәнәр көдлҗәнә. Виктор Егорович ода бийнь баһ наста шофермудт дөң болна.

Баһ наста болв чигн, дамшлт хорңасн Виктор Егорович теегин ут хаалһсар кесг зууһад миңһн километр давчкв. Өдр ирвәс энүнә дамшлт өөдлҗ, бәрҗәх күцәмҗнь чигн өсәд йовна. Совхозин гараҗур көдлхәр ирсн баһчуд энүнәс үлгүр авч көдлҗәнә.

В. ДОДЕНОВ.

Дуту-дунд илдкгдв

Одахн улсин депутатнрин Октябрьск района Советин күцәгч комитетин сүүр деер Большецарынск болн Цаган-Нурск селәнә Советмүдин һазр деер йос эвдлһиг гетлгхин төлә ямаран профилактическ көдлмш күцәгдҗәхин туск төр хәләгдлә. Давсн цагт цуг районд йос эвдлһнә то зевәр өсәд бәәв, энинь кениг чигн санамр үлдәҗ бәәхш. Әрк уулһна йовдлмуд икдснәс болта йос эвдлһнә то өсҗәнә. Тиигәд эн җилин түрүн әрәлин туршарт районд йос эвдлһнә 72 йовдлмуд илдкгдв.

Цаһан-Нуура селәнә Советин һазр деер эн җилин түрүн әрәлд 6 дәкҗ йосн эвдгдв. Азд-әср йовдл һарһсидан нәәмн күн засгла харһулгдв, әрк уулһиг хөрлһнә зака эвдснә төлә — 14 күн.

Большецарынск селәнә Советин һазр деер йос эвдлһнә 38 йовдл илдкгдв. 56 күн засгла харһв, 160 күн әркдлһиг хөрлһнә зака эвдв.

Районд олна диг-дара харлһна төлә зурһан пунктс бүрдәгдв. Болв сүл цагт эн пунктс көдлҗ бәәхш. Эн хойр селәнә Советмүдин һазр деер пунктсин төлә сән кабинетмүд бәәв чигн эдн кергтә кевәр олалгдҗахш.

Урднь тоггагдсн әрк уулһила ноолда кедг комиссьмүд ямаран чигн көдлмш күцәхш. Иньгүдин зарһс хая-хая көдлнә. «Цаһан Нур» совхозд. 2-ч тойгта ПМК-д, 229-ч тойгта ПМК-д эн җилд иньгүдин зарһин болн әрк уулһила ноолда кедг комиссин нег чигн сүүр давулгдсн уга. Эн селәнә Советмүдт эврә сән дурар үүлдлг улсин дружинмуд көдлхш. Эвран күцәх цуг профилактическ көдлмшән эдн зөв харслһна органмудт даалһчксн бәәдлтә. Района соёлын әкгин учреждеңьс баһчудын сүл цагиг эднд туслмҗтаһар давуллһар соньмсҗ бәәхш. Баһчудын төлә амрлһна асхд давулгдхш.

Сүүр деер темдглгдсн цуг дуту-дундс кергтә болзгтан уга кегдх зөвтә гиҗ депутатнр шиидв.

Маңа корр.

Советск союзар

Эрсари—кезәңк отг

Тәвсн хүвиннь зүүләр эрсари гидг кезәңк отг эврә төрл — төрскн туркменмүдәс салсн бәәҗ. Өдгә цагт эдн (14 миңһн күн) төрскн һазраснь кесг дуунә хол бәәдг Таджикистана Джиликульск районд бәәнә. Тегәд талдан келн-әмтн дунд бәәдг болвчн эдн эврәннь келн-әмтнәнь өвәрц бәәдлән болн сойлан яһад геелго йовна?

— Кеһд, зуг XX зун җил мадна шидр хам-хоша бәәх улс наарән ирсн юмн, — гиҗ бәәрн краевед А. Джумаев келв. — Джиликульск оазист XVIII зун җил эрсаринцнрин кесг зун өрк-бүл нүүҗ ирснәсн авн мадн һанцарн бәәһә биләвидн. Зун җил хооран мана һазрт ирсн орс зуульч Винников наарән түрүн болҗ ирсн эрсаринцнриг Чарджоун эргндк һазрас болн Афганистанас ирсн улс гиҗ келсмн. Эн районд эндр өдр бәәх таджикмүд болн узбекмүд болхла, наарән мана өвкнрәс кесг җил хөөнь ирсмн.

Зун җил хооран эдл эндр өдр эрсаринцнр бәәдг кишлакмудт, теднә күүкднь сурдг школмудт туркменск кел соңсҗ болхмн. Тер дотр өрк-бүлл болдг байран кезәңк хуучн авъясарн кецхәнә. Үлгүрнь, шин ирсн бериг цаһан һуйрар деерәснь цацна. Цаһан өңг теднәһәр цевр-цер, зовлн уга җирһлин темдг гиҗ тоолгдна. Күргн күүки хойрин көлднь болхла балта-шикрәр дүүрң махла шивдгҗ. Дәкәд эднә күүкд улснь ут-ут хормата, нег зүстә шеемгәс уйсн бүшмүд өмснә.

Ик кезәнәһәс авн туркменмүд кевс кедгәрн әмтн дунд туурна. Өндалһад тәвхлә әс ундг, әс нуһрдг кевс хамгин сәәнд тоолгдна, гиҗ «Первое мая» колхозин кевсин цехин бүрткәч С. Кулиева келв. Сахра Кулиеван көдлҗ йовх кевсин цех арвн җил хооран бүрдәгдсмн. Эндр өдр күртл эн кезәңк әрдмән хадһлҗ чадсмн, селәнә баһ наста күүкд энүнд көдлҗ йовна.

— Эврәннь улсиннь җирһлянь ясрулхин төләд, мадн баһ болн дунд производств бүрдәҗәнәвидн, — гиҗ эн эдл-ахун ахлач, бәәрн күн Т. Джумаев келв. — Юнгад гихлә, келн-әмтнәнь хуучн авъясмудтан итклһн гисйтн мана өвкир кезәнә бәәҗ йовсн ишкә гермүдт урдк кевәрн бәәлһн биш. Җил болһн мадн тоосхас гермүд тосхнавидн, гер болһнд усн гүүдг сурвлҗ орулнавидн, уульнцар асфальт тәвнәвидн. Келхд, эврә әмтнәнь бәәдл-җирһлин таал ясруллһна төлә сән кесг кергүд күцәнәвидн, зуг европейск комфорт күртл ода чигн хол.

Болв эдл-ахун болн бәәцин тәрмүд духовн җирһлд харш болҗахш. Зуг сүл җилмүдт эн тәрмүд һанцхн туркменмүдин биш, нам Таджикистанд бәәх нань чигн 80 келн-әмтнә элчнриг үүмүлҗәнә. Мадн юн улсв? Мана унг-тохм альдасв? Мана хуучн авъясмуд иргчдән хадһлгдхий? Дорас өсҗ-босҗ йовх мана бичкдүд келән медхий? — гисн иим сурврмуд улм улм эдниг соньмсулна. Тегәд чигн Туркменя улсла эдн залһлда бәрх седвәртә. Таджикистанд бәәх туркменмүдин җирһлин тускар хамхоша бәәх дунд азиатск республикин кинематографистнр документальн фильм үүдәсмн. Туркменя номин Академин номтнрла эрсаринцнрин тууҗ болн сойл хамдан шинҗлхәр бооца тогтасмн. Тер дотр Таджикистана багшнр-туркменмүд дамшлт авхин төлә җил болһн Туркменя школмудт көдлх бооца бас кесмн.

Нанла күүндсн Таджикистанд бәәдг туркменск кишлакмудын улс келнә политикин төр бас босхв, тер мет җил хооран бүрдәгдсн келнә республиканск Закана тускар үг һарв. Эн закаһар государственн статус таджикск келнд зүүгдҗ. Болв кишлакин улсин ик зунь эн келиг медхш гиҗ эдн келцхәв. Хойр кел (төрскн болн государственн) дасхар седхлә, бәәрн йосна элчнр бас дөңгән күргхәр седҗәхш. Тегәд чигн мана баһчуд школан төгсәснә хөөн бәәрн вузмудт әрән-керән гиҗ орна. Юнгад гихлә, энүнд таджикск келәр ном дасхна. Аштнь эрсаринцнр Туркменя учрежденьсла болн организацсла залһлда бәрнә.

— Болв мадн Таджикистанла залһлдаһан таслхар бәәхшвидн, — гиҗ эрсаринцнр дунд хамгин күндтә күн, бәәрн школын директор Р. Раджабов келв. — Эндр өдр җирһҗәх мана һазр төрскн һазр мет мадна уңта.

Ю. КУШКО.
(ИАН).

Душанбе.

●Нүүрлгч дамшлтын хайгуд

Шин техник хулдгдҗана

ГОМЕЛЬ. Эн җилин намр Белорусск фермермүдин кесгнь түрүн болҗ һарһгдҗах шин техник хулдҗ авч чадхмн. «Гомсельмаш» производственн негдлтд арвн мөрнә чидлтә бичкн трактор болн малын хот белддг универсальн кухнь крестьянск эдл-ахун төлә һарһлһн эклгдсн бәәнә. Эврә трактор урһциг хураҗ авхднь болн хадһлхднь крестьяниннд цань уга дөң болхмн, кухнь болхла дала ик күч кергллго түнгиг болн шүрүн хотыг үүлнә, бууде теермднә, сенаж болн силос белднә.

Корзинкд—валют

ЕРЕВАН. Кеер урһҗах моднас корзинкдән... валют авч ирҗ болхмн бәәҗ. Терүнә төлә йиртмҗин зөөриг эзни кевәр олзлх кергтә. Үлгүрнь, района потребительск кооперацин Кафанск белдлһнә конторин көдләчнр хойр һар тонн хар буһснң темс цуглулҗ авад Дания болн ГДР тал йовулв. Тер темсн медицинд әргәр олзлгдна. Эн зүсн темснд асата веществс, органическ ишклнтс, эфирн тосн, шикр бәәнә. Армения өмн үзгин Кафанск района моднд элвгәр урһдг темсиг болн бөөлҗрһиг белдлһнә контор данганд цуглулна, хагсана. Энүнә дару кизил, зерлг альмн, кедмн, үкр бөөлҗрһнә темсн, нохан хошун цуглулгдхмн. Тедниг хулдад района кооперац баһ биш ору авх.

Бәәрн һазра урһмлын тосн

ЧЕРНОВЦЫ. Буковинә Новоселицк района хулд-гүүлгәнә сетьмүдәр бәәрн һазрт һарһгдлг урһмлын тосна түрүн тонимудь орҗ ирв. Колхозин мөнгәр Донжок селәнд тосхгдсн комбикормов завод урһмлын тос һарһҗана. Шин продукцин һол сырьень — соя. Районд урһаҗ авгдсн бууде хойр сарин эргцд энд эд-бод кегдхмн. Иргчдән соя таллач регионмудас чигн авч иргдәд энд эд-бод кегдҗәхмн.

ТАСС-ин зәңгллһсәр.

ЗУРГТ: Вера Кузьминична Тарасова җирһлиннь ик зууһинь эрүл-мендд му — Рязанск «Химволокно» комбинатын сероуглеродн производствд көдлҗ давулв. Терүнә ашнь: гемтә боллһн, бичкн пенсь болн көдлсндән медаль авлһн.

ТАСС-ин фотохроник.

Партконференцин делегат

Волохов Иван Ильич Элстин төмр хаалһин станц 1969 җил бүрдснәс авн энд кедлә. Түрүлж Иван Ильич эн поездмүдин состав шинҗлүләч болж кедлж йовла. Сәәнәр, седклән өгч кедлад эн хамдан кедлжәсн әмтн дунд тоомсрта болсмн. Тегәд энүг төмр хаалһин станцин дежурнд суңһсмн.

Өдгә цагт төмр хаалһ деер кедлхд йир күнд, юңгад гихлә, ода цуг олн зүсн продукц — альмн, кедмн, урһц, үвлә түлән, бачм кергтә тосхлһна материалмуд болн нань чигн ацан төмр хаалһар йовулгдна. Эн тоотыг үрәшгон төләд эдниг удаңд зогсалго әәдүтнь йовулх кергтә. Станцур ацан ирсн цаглань дарунь зәңг өгәд буулһх арһинь хәәх төр учрна. Сулдсн вагонмудыг эзн кевәр күцдлнь олзлх арһ хәәдгнь — төмр хаалһин станцин дежурн И. И. Волохов болдмн.

Энүнә һарджах селгәнд 21 күн кедлнә. Теднә тоод Иван Ильичин гергнь — Мария Федоровна Волохова бас олн җилдән авальтаһан хамдан кедләд, коллективин күцәмҗд эврә тәвцән орулна.

Ноха сарин зураһан эднә селгән 120 процентд күцәсн деерән, нег вагонд өггдг статическ даалһвран бас күцәв.

Һол кедлмш сәәнәр кесн деерән И. И. Волохов олна кедлмшт шуумһаһар орлцна. Эклц партийн организацииг кесг җилдән эн һардна. Давсн тооцана-суңһврин хург деер Иван Ильичиг бас нег болзгт сегләтрт суңһв. Бийдән некәртәһәр, олнд үлгүр болж коммунист кевәр кедлдг төләднь болн эврә бат нег хәләцтә, әмтнә сәәһинь хәәһәд, һардачнрин дуту-дундсиг әәж-эмәл уга һооднь келдгтнь, Элст балһсна тооцана-суңһврин партийн конференцин делегатд үүрмүднь И. И. Волоховиг суңһв. Тенд Иван Ильич тагчг суулго босҗ кедлмшч әмтнә нерн деерәс үг келәд күүндәнд орлцх гиҗ төмр хаалһин коммунистнр санҗ иткҗәцхәнә.

Мана корр.

ЗУРГТ: И. И. Волохов.

Р. Астахован цоксн зург.

Мана района колхозмуд болн совхозмуд эн җилә зураһан сәәнәр күцәҗәнә. Ширдр эн җилә тәрән хурагдад дуусгдла. Терүнә ашнь тәрәчнриг икәр байрлулв. Ут туршитан 78 миңһн гектарас буудин зүүтә культурмуд хурагдла. Йиртмҗин бәәдл сән болснас иштә буудин чинр сәәдән болж, үнтәһәр хулдгдж авгдла. Тегәд чигн урднь малын хотын төлә таргдсн 5000 гектар буудин зүүтә культурмудыг авхар хадлавидн.

...ир гектар болһнас дундлад 24,2 центнер буудя хураж авв. Гуртмдән 190 миңһн тонн буудя хураж авгдла. Эн җилә зураһар района тәрәчнр государствд 25 миңһн тонн буудя хулдхин ормд 113 миңһн тонн буудя хулдв.

«Путь Ленина» болн «Рассвет» колхозмудын тәрәчнр гектар болһнас байн урһц хураҗ авла. Болв района эдл-ахус дунд «Степной» совхозин тәрәчнр цугтаһаснь икәр буудя авла. Дамшлтта...

●Республикин тәрәнә теегт

НАМРИН КӨДЛМШӘН ДУУСЖАНА

Өрүн әртәс авн, асхн ора күртл 200 һар [illegible] [illegible] кедлә. «Кануковский» совхозд, «40 лет Октября» колхозд болн талдан эдл-ахусар актуальн болж дамшлтта комбайнермуд кедлә. Тиигҗ эн эдл-ахусар комбайнерин хойр селгәнд [illegible]

агроном Николай Ивановичин Носачевин һардврт совхозин тәрәчнр гектар болһнас дундлад 30-д центнер буудя хураж авад, государствд 30476 тонн буудя хулдв. Эн совхозин тәрәчнр эндр ирсн урһцин төлә бат ул тәвҗәнә. Мана районд хамгин түрүн болж эдн 7200 гектар газрт намрин тәрә тәрәд...

●Производствин нүүрлэчнр

ӨРК-БҮЛИН БРИГАДТ

Юстинск района «Барун» совхозд элгн-садарн малд кедлһн сән авъяст хуврж йовна. Ташр тиигчкәд бәәрн келн-әмтнә баһчуд малд кедлһн делгрлт авчахиг онц темдглх кергтә. Эдл-ахун малын үвләнгүд эргәд эврә газетдан бичгдлһнә кедлмш кехләрн биди цөн биш баһ наста хальмгуд эгл малчнр, ах хөөчнр болн үкрчнр кедлжәхинь үзж байрлвидн. Ах үйнрин кезәңк эрдм мартгджахн уга гисн ухан мадид ор...

...ху утаһар гүҗрж кедлдг малч. Эк-эцк хойрнь Дорҗин хош деер бәәнә. Эн хойр байн дамшлтарн хувалцад баһ наста малчнрт болм деңгән күргнә. Петрон хош эднәс хол биш бәәнә. Тегәд чигн Эльдя Баирович теднә тал дару-дарунь ирж кедлмшәрнь соньмсна, кергтә болхла деңгән күргнә.

Ах хөөч Дорджи Эльдяевичин һарджах бригад эдл-ахун нүүрлгч хөөчнрин тоод орв. Эдн производствд болн бийдән бәәх эв-арһан чадмгар олзлад гүҗрж кедлсндән 1989—1990 җилин үвлиг бүрдәмжтәһәр давулв. Терүнә ашт хөөдән 100 процентд бүрн-бүтнәр үвләүлв. Наадир 100 хөн болһнас 120 хурһ авв, ноос хулдлһна зураһан чигн давулж күцәв.

Ни-негн өрк-бүлин бригад ирх үвлд цуг халхин белдвр кесн бәәнә. Хөөһин...

●«Хальмг үнн» газетин өдрмүд Юстинск районд

ИЖӉЛИН КӨВӘД БОЛСН ХАРҺЛТС

Эн сарин 13-с авн 15 күртл Ижл көвән һаарт бүүрлжәх Юстинск районд «Хальмг үнн» газетин өдрмүд болж давв. «Хальмг үнн» газетин журналистнр зурһаһадолаһад күн ханьтаһар һурвн багд хувагдад района «Барун», «Сарпа», «Эрдниевский», «Никольский», «Полынный», «КПСС-ин XXI съезд», «Раздольный» совхозмудт одад олн умшачнрлари улан чирәһәрн харһж күүндүвидн.

Һаха сарин 13-д әрт өрүһәр журналистнрин нег баг эн района «Эрдниевский» совхозд ирв. Эн эдл-аху күртл асфальтн хаалһ татгдсн бәәнә.

Хаалһ зөвәр ут. Үдин алднд эдл-ахуд ирвидн. Контортнь орхла совхозин парткомин сегләтр А. А. Терпилов болн КПСС-ин РК-н сегләтр Г. А. Айдарова редакцин кедлачнриг күләжәсн бәәж. Мендән медлцәд, ямаран төрәр ирсән, альд кенлә харһж күүндхәр седжәхән келж медүлснә хөөн керг күцәлһнүр орвидн. Эдл-ахун директор амрлһнд бәәсн учрар совхозин ах зоотехник А. У. Бастаев директорин үүлиг цаг зуур даажах болж һарв. Наадк специалистнрлә хамдан эдл-ахун альк халхинь болвчн һарджана. Эднә кедлмш даавртаг, баһ биш цаг, күчллһ кергдлгиг бидн журналистнр меднәвидн. Райкомин сегләтр Г. А. Айдарова болн эдл-ахун директорин үүл цаг зуур даажк күцәжәх Андрей Уляшевич хойр газетин туст шалһгч хәләцтә үг келцхәв, газетиг бичүлж әс авх дуңга чигн седклән медүлв. Нә тернь тер болтха, яһв кеһв әмтнлә харһж күүндх кергтә гисн селвг өгүвидн. Эдл-ахуд клуб уга болж һарв, урднь эн шатж одсн бәәж. Әмтиг школд хурах болж өрүнә күүндчкләвидн, гиж совхозин парткомин сегләтр Алексей Александрович Терпилов келв. Тиим болхла зөв болвидн. Әмтн кезә цуглрх болла? — гихләмдн. Үдин хөөн 14-15 часла цуглрхмн гиж зәңглләвидн, тегәләд келләвидн болллдв. Зөвәр күләснә хөөн школын цөн багшнр, эк-эцкнр, совхозин зәрм специалистнр — цуг бийнь һуч шаху күн цуглрж ирв. Энүнәс икәр әмтн ирхн уга, юңгад гихлә, магазинд шоколадн камнадь хулдхиг соңсcн әмтн тенд чеерүдт цуглрад зогсчкад нань юмнур кендрх бәәдл [illegible] һардачнрин негнь келв. Не тиим болхла хурган эклий эклдвидн.

Хургиг совхозин парткомин сегләтр А. А. Терпилов секәд багин һардач газетин редакторин дарукл үг өгв. Умшачнрла таньлдсна хөөн келсн үгдән «Хальмг үнн» газетин журналистнр ямаран төрмүдт оньган өгч бичдгиг, умшачнрин сун-селвгүд эднә үүдәгч кедлмшт ямр дуңга...

ахусар тегалж умшачнрла харһлавидн.

«Хальмг үнн» газетин халхст барлгддг материалмуд дунд республикин социальн делгрлтин төрмүд баһ биш орм эзлнә. «Социальн халх: төрмүд болн хаһлврмуд», «Ветеранмудт онц килмж», «Цугнь күүнә амулңгин төлә» гисн рубрикүд дор ирлцңгү төрмүдин материалмуд барлгдна. Социальн төрмүдәр шалһгч материалмуд барлгдна.

Газетин халхст хальмг келнә кичәлмүд дару-дарунь барлгдна. Хальмг келнд болн келн әмтнә сойл делгрүлһнд нерәдгдсн «Улсин цецн булгас», «Төрскн келн — мана зөөр», «Хальмгин туужас» — гисн рубрикүд дару-дарунь һарч ирнә. «Җаңһрин» 550-ч өөнд белдлһнлә болн энүг байртаһар болн өргмжтәһәр темдглснлә залһлдулж мана газетин халхд кесг соньн материалмуд, номтнрин шинжлгч болн цәәлһгч статьяс барлгдсна, дуулврин өөнд белдлһнә йовудыг болн өнчта өөн темдглһиг бичж үзүлсн йовдл газетин журналистнрин үүдәгч кедлмштнь шин урмд, түлкц өгснә туск келж цуглрсн умшачнрла ухан-тоолврарн хувалцувидн.

Сельнә школд болсн харһлцана йовудт зәрм әмтн босад эврәннь ухан-тоолврам келцхәв. Үлгүрнь, совхозин профкомин ахлач С. О. Лидженев района бәәрн газетд сард нег дахж нег халхинь төрскн хальмг келәр барлгдна. Района газетин кедләчнрт гиигн биш болх бәәдлтә, медсн, чадсарн һарһжах кевтә. Эднд деңгән күргхлә сән болхмн. Таднла элл ниигәд ирсн әмтн хальмг келәрн йир сәәнәр келцхәнә. Тиим дуңгаһар келдгиг района газетин кедләчнрт дасхлхла сән болхмн гисн үчр-утхта үг келв.

— Мана «Хальмг үнн» газет сүл җилмүдт зөвәр ясрж одв. Социальн төрмүдт нерәдгдсн материалмуд, келнә, сойлын төрмүдт нерәдгдсн материалмуд әлвгәр барлгдна. «Җаңһрин» 550-ч өөнд белдлһнә йовудт, эн өнчта өөн темдглсн өдрмүдт газетин журналистнр шунж кедлснь үзгдв. Газетин халхст «Улсин цецн булгас», «Хальмгар келдг дасти» гисн рубрикүдт барлгдсн материалмуд, хальмг келнә кичәлмүд нанд, хальмг келнә багшт, икәр таасгдсн деерән, өдр-бүрин кедлмшт ик деңгән күргнә. Туужин, сойлын, келнә төрәр бичгдсн материалмудыг би салһж авад кичәлмүдтән тасрхан уга олзлдув. Хальмг келнә государственн статусин туск закана проектлә таньлдувидн. Эркн кергтә документ гиж би тоолжанав. Иим зака батлж авхла цааранднь мана келнә, сойлын делгрлтд ик түшг болх, ачтусан күргх гиж школын хальмг келнә багш Н. Г. Манхаева келж санан-седкларн хувалцв.

— Нина Гарлеевная келсн чик, би бас эн тоотла зөвшәрж бәәнәв. Болв сцен деер тавәд үзүлдг ик биш кемжәтә наад бичәчнрәр бичүләд барлхла бас сән болх била, — гиж эдл-ахун экономистин дарук А. Б. Степкина келв.

Газетин эн баг кедләчнрин одсн дарук эдл-ахунь — «КПСС-ин XXI съезд» — гисн совхоз болв. Энүнә цутхлң Харба сельнд өрүн әртәр ирәд күч-келсчнрла кедлмшин бәәрднь харһувидн, школын багшнрла күүндүвидн, хөөчнрин хошмудар тегәлүвидн. Харбан школын директор Т. М. Босхомджиева багшнран цуглулад журналистнрла харһж күүндв. Эн саамд багшнр бас ухан-тоолврарн хувалцв. «Хальмг үннг» би җил болһн бичүлж авдув. Зәрм төрмүдәр эн газет наадк газетмүдт дорхнь түргәр, болзгтнь барлна. Сүл җилд соньн рубрикүд һарч ирв. Герин эзн, залутаһан хоюрн соньмсж умшдувидн, гиж багш К. И. Кубанова келв. Района эн хойр эдл-ахуд олад багшнрла, эмчнрлә, хөөчнрла болн нань чигн эрдмин кедләчнрлә харһад күүндснә, ухан-седклән медлцснә хөөн 188 өрк-бүл мана газетиг бичүлж авв. Кесг әмтн цааранднь чигн бичүлж авх седклән келцхәв.

Күндтә умшачнрин сүвселвгүдиг, келсн ухан-тоолврнь мана журналистнр учртан авч кедлмшән кехнь маһд уга.

МАНЖИН Б.

ЗУРГУДТ: хальмг келнә багш Н. Г. Манхаева үг келжәнә; «Эрдниевский» совхозин школд харһлт болжах кем.

Р. Астахован цоксн зургуд.

дын хотын төлә тәргдсн 5000 гектар буудян зүүтә культурмудыг авхар хадлавидн.

хураж авла. Болв района эдл-ахус дунд «Степной» совхозин тәрәчнр цугтаһаснь икәр буудя авла. Дамшлтта

•**Республикин тәрәнә теегт**

НАМРИН КӨДЛМШӘН ДУУСҖАНА

Өрүн эртәс авн, асхн ора күртл 200 һар экипажмуд зогслго көдллә. «Кануковский» совхозд, «40 лет Октября» колхозд болн талдан эдл-ахусар штурвальн болҗ дамшлтта комбайнермуд көдллә. Тиигҗ эн эдл-ахусар комбайнсиг хойр селгәнд тустаһар олзлҗ чадла. Эн җилд района эдл-ахун буудя хуралһна кампаньд сәәнәр белдвр келә. Нег үлү сәәнәр «Гигант», «Рассвет» колхозмуд, «Степной» совхоз белдвр келә. Эн эдл-ахусин механизатормуд белн әәгс эс күртҗәсн бийнь цуг комбайнсан цаглань белнә зергләнд зогсав. Эн җилд урдк җилмүдәс сәәнәр техническ теткллһн көдлв. Тегәд чигн тәрә хуралһна кампань ахр болзгт дуусгдв.

Буудян зүүтә культурмуд хуралһн ахр болзгт дуусгдснь учрта. Эн җилд мана района совхозмдын болн колхозмудын тәрәчнр шин эв-арһд — нәәмәдллһнә подрядт орла. Тегәд чигн эдн күчн-чидлән эрвллго көдллә. Гектар болһнас байн урһц авхла мөңг икәр олхан медсн тәрәчнр буудяг геедрлт угаһар хураж чадла. Эн җилд урдк җилмүдт үзгдәд уга байн урһц хурагдҗ авгдла. Зураһар гектар болһнас 14-д центнер хураж авхар темдглгдҗәсн болхла, мана района тәрәчагроном Николай Иванович Носачевин һардврт совхозин тәрәчнр гектар болһнас дундлад 30-д центнер буудя хураж авад, государствд 30476 тонн буудя хулдв. Эн совхозин тәрәчнр эндр иргч урһцин төлә бат ул тәвҗәнә. Мана районд хамгин түрүн болҗ эдн 7200 гектар һазрт намрин тәрә тәрәд дуусчкв. Сәәнәр эд-бод кегдсн һазрт нурһлҗ хар парт өөдән чинртә экн тәргдв. Иргчдән чигн эдн байн урһц авч чадх. Совхозин механизатормуд эндр иргч хавртан буудя тәрх һазр эд-бод кеҗәнә.

«Гигант», «40 лет Октября» болн талдан кесг эдл-ахусин механизатормуд намрин тәрә тәрлһнә көдлмшән дуусхдан өөрдҗ йовна. Эн намр буудян зүүтә болн малын хотын культурмуд ут турштан 48500 гектарт тәргдх зөвтә. Терүнә төләд һазр эд-бод кегдлә, тәрх экн чигн белн. Ут турштан эндр күртл 40 һар миңһн гектарт намрин буудя тәргдв. Района тәрәчнр буудя тәрлһнә көдлмшән ахр болзгт өөдән чинртәһәр дуусхар бәәнә. Тер цагт иргчдән эн җилинәс баһ биш урһц авхнь лавта.

А. РАССТРИГИН,
Сарпинск АПО-н ах агроном.

Юстинск района «Барун» совхозд олн-садарн малд көдллһн сән авъяст хүврҗ йовна. Тасш тиигчкәд бәәрн кели-әмтнә баһчуд малд көдллһн делгрлт авчахиг онц темдглх кергтә. Эдл-ахун малын үвлзңгүд эргәд эврә газетдән бичгдлһнә көдлмш кехләрн бидн цөн биш баһ наста хальмгуд эгл малчар, ах хөөчәр болн үкрчәр көдлҗәхинь үзҗ байрлвидн. Ах үйнрин кезәңк эрдм мартгдҗахн уга гисн ухан маднд орад, омг үүдәв.

Эдл-ахун баһ наста малчнр дунд ах-дү хойр ах хөөчнр Дорҗ болн Петр Матвеевихн йовна. Эднә эк-эцк хойрнь Александра Леджиновна Артаева болн Эльдя Баирович Матвеев 1957 җиләс авн пенсьт һартлан хөөнд көдлсмн. Эцкнь амрлһнд һархла Дорҗ бригадыг һардв. Эн Әәрмд мордхинь өмн болн хөөнь чигн эцклаһән көдләд, малчин байн дамшлт хоршаж авсмн.

Дорҗин бригадт эгчнь Надежда Эльдяевна күргтәһән көдлҗәнә. Күргнь Валерий Максимович Обуев бас залху угаһар гүҗрҗ көдлдг малч. Эк-эцк хойрнь Дорҗин хош деер бәәнә. Эн хойр байн дамшлтарн хувалцад баһ наста малчнрт болм дөңгән күргнә. Петрон хош эднәс хол биш бәәнә. Тегәд чигн Эльдя Баирович теднә тал дару-даруһь ирҗ көдлмшәрнь соньмсна, кергтә болхла дөңгән күргнә.

Ах хөөч Дорджи Эльдяевичин һарджах бригад эдл-ахун нуурлгч хөөчнрин тоод орв. Эдн производствд болн бийдән бәәх эв-арһан чадмгар олзлад гүҗрҗ көдлсндән 1989—1990 җилин үвлиг бүрдәмҗтәһәр давулв. Терүнә ашт хөөдән 100 процентд бүрн-бүтнәр үвлзүлв, нәәднр 100 хөн болһнас 120 хурһ авв, ноос хуллһна зураһан чигн давулҗ күцәв.

Ни-негн өрк-бүлин бригад ирх үвлд цуг халхин белдвр кесн бәәнә. Хөөдин кошар болн бәәх гернь ик холас цаһәд үзгднә. Хош деернь цевр-цер, дигтә-дарата. Хашахаацснь күцц ясгдад, цаһалгдҗ. Энд-тенд кевтх юмн үзгдхш, цугнь эзни килмҗтәһәр хуралһата. Хош деер үвлин туршарт күрх малын хот белдгдҗ. Тернь мал оршгоһар хашалгдҗ. Ах хөөч болн энүнә нөкднр отаран хол идгүдәр хәрүләд, хошин өөрк идгиг үвлин кемд олзлхар көндәҗәхш. Кошарин эргндк идг йир сән. Тегәд нүүрлгч бригад иргч җилд чигн күч-көлснә диилвр бәрх гисн санан орна.

С. ЧОЯНОВ,
мана корр.

мин сегләтр Алексей Александрович Терпилов келв. Тиим болхла зәв болвидн. Әмтн кезә цуглрх болла? — гихлмдн. Үдин хөөн 14-15 часла цуглрхмн гиҗ зәңглләвидн, тәгәләд келләвидн болдв. Зевәр күләснә хөөн школын цөн багшнр, эк-эцкнр, совхозин зәрм специалистнр — цуг бийнь һуч шаху күн цуглрҗ ирв. Энүнәс икәр әмтн ирхн уга, юңгад гихлә, магазинд шоколадн кампадь хулдхиг соңсен әмтн тенд чеерүдт цуглрад зогсчкад һань юмнур кендрх бәәдл уга гиҗ һардачнрин негнь келв. Не тиим болхла хурган эклий гилдвидн.

Хургиг совхозин парткомин сегләтр А. А. Терпилов секәд багин һардач газетин редакторин дарукд үг өгв. Умшачнрла таньлдсна хөөн келсн үгдән «Хальмг үнн» газетин журналистнр ямаран төрмүдт оньган өгч бичдгиг, умшачнрин сүв-селвгүд эднә үүдәгч көдлмшт ямр дүңгә нилчән күргдгин тускар келҗ өгв.

— Редакцин коллектив умшачнрлаһан тасрхан уга залһлда бәрхәр гүҗрнә, хальмг кел, келн-әмтнә сойл, авъяс делгрүлҗ тархалһнд баһ биш оньг өгнә. Харһлцана кемд газетин көдлмшин, хаһлҗах төрмүдин тускар теднд цәәлһҗ өгәд теднә келсн селвгүдиг оньгтан авад үүдәгч көдлмштән олзлдвидн. Сүл җилмүдт баһарнь тәвсн бийнь республикин дөч һар эдл-ахуст одад умшачнрла харһлавидн. Элстд, Ики-Бурульск, Каспийск, Кетченеровск районд одад газетин өдрмүд бүрдәһәд, эн районын эдл-

рәлгдсн материалмуд, келнә, сойлын төрмүдт нерәлгдсн материалмуд әлвгәр барлгдна. «Җаңһрин» 550-ч өөнд белдлһнә йовудт, эн ончта өөн темдглсн өдрмүдт газетин журналистнр шунҗ көдлснь үзгдв. Газетин халхст «Улсин цецн булгас», «Хальмгар келдг дастн» гисн рубрикүдт барлгдсн материалмуд, хальмг келнә кичәлмуд наад, хальмг келнә багшт, ик-

Әздүдт мал хулдҗана

Давсн нәәмн сарин дотр әмтнд мал болн шовуд икәр хулдгдҗана. Республикин колхозмуд болн совхозмуд җил эклснәс авн 23 миңһн һахан кичгүд хулдв. Городовиковск района һахан фермсәс әмтнд 16 миңһн һахан кичг хулдгдв. Эн тер Яшалтинск района эдл-ахус сәәнәр хаһлҗана. Эн района эдл-ахус 6,7 миңһн һахан кичг хулдв.

Республикин районын эдл-ахус әмтнд 388 миңһн такан һууҗмлмуд хулдв. Целинн районд эн көдлмш-йир сәәнәр хаһлгдҗана. Энд әмтнд 385 миңһн такан һууҗмл хулдгдв. Яшалтинск районд такан һууҗмлмуд нидн җилинәс баһар хулдгдв.

Мана корр.

Техник яслһн

Республикин колхозмудар болн совхозмудар һаха сарин 1 шин күртл трактормудын 89 процентнь белнә зергләнд зогсҗала. Кировец маркта трактормудын 85 процентнь белн билә. Каспийск, Приютненск, Яшалтинск районын эдл-ахусар техник сәәнәр белдгдҗәнә. Эдл-ахусар бәәх 5,8 миңһн аца зөөдг машидәс 4,8 машин көдлҗәнә. Миңһ шаху машид яеврт бәәнә. Черноземельск болн Приютненск районын эдл-ахусар машидин 75—79 процентнь белн.

Буудян зүүтә культурмуд хадгдад дуусcн бийнь комбайнсин ик зунь ясгдад уга. Октябрьск районд тутрһ хурадг 262 комбайнас белнә зергләнд 156 комбайн зогсҗана. Колхозмудар болн совхозмудар эрдни-шишә түргәр хадгдҗана.

Мана корр.

ҺАЗАДЫН ОРДУДАР

Профессор МАРИО ЭНРИКЕ СИМОНСЕН — нертә бразильск экономист. Зураллһна министр болн финансин министр болҗ көдлҗәсн цагтан эн «бразильск экономическ өвәрц йовдлын» үүдәһәчнрин негнь болв. Ода Жетулио Варгасин нертә санд бәәх аспирантурин эзнг Марио Энрике Симонсен һарджана. ИАН агентствин корреспондент Владислав ДМИТРЕНКО кесг сурвр терүнд өгв.

Бразильск экономистин тоолвр

—Рынкин экономикин иткltә харсач гиҗ Таниг орн-нутгт меднә. Үнндән рынок цуг төрмүдиг хаһлҗ чадхий?

—Әмтнд юн кергтәһинь, ямаран эд-тавр һарһх зөвтәһинь, ямаран чинртә кегдлмүд делкән кемҗәнлә ирлцҗәхиг, юн эс ирлцҗәхиг рынок тодрхаһар медүлнә. Эннь рынкин экономикин сән тоотнь. Экономик эс гиҗ рынкар диглгднә, эс гиҗ цутхлдулгдсн зураллһна механизмин дөңгәр залгдна.

Обществин цуг төрмүдиг рынок хаһлҗ чадхий? Чадшгонь лавта. Үлгүрнь, өңгәр өгдг эрдм-сурһуль, улсин эрүл-менд харлһн, келн-әмтни харслт. Цуг эн тоот обществд кергтә, болв рынок цуг эн тоотыг хаңһаҗ чадшго. Тер төләд правительств бәәнә, эн төрмүдиг хаһлх арһта болхин төлә әмтнәс эн алв авна. Өлгә цагт рынкин ямаран чигн экономикин өөрнь правительств бәәнә. Рынкин цевр экономик уга. Государств олна зөөрин тускар, рынок болхла— онц эздүдин зөөрин тускар килмҗән өгдг тиим экономик бәәнә.

—Эндр Советск Союз рынкин экономикд орлһна хаалһд бәәнә. Эн хаалһд орн-нутгиг баһ биш күчр-күнд күләҗәхнь одапас авн үзгдҗәнә.

—70 җилин туршарт рынок болн рынкин хәрлцән тәрүц уга бәәснә хөөн, эн хаалһд орхар бәәнә, СССР-ин төлә энь күчр болна. Энүнәс иштә рынкд орлһн девсңгүдәр күцәгдх зөвтә.

Кирцхд, 14 миңһн нерадлһтә эд-тавәрт СССР-т государственн үн тогтагдҗ, эднәс зәрмнь арвад җилмүдин туршарт хүврлт угаһар бәәһә, энүнә тускар хамгин түрүнд темдглҗ заах кергтә. Энүнәс нань сүл җилмүдт җалв өөдлв, болв үн өөдлсн уга. Ашнь кесг әмтн танад ик мөңгтә, болв тедниг һарһх арһ уга болна.

Терүнлә дегц әрк хуллһниг баһрулснас иштә хазнд орҗ ирдг мөңгн баһрв. Иим бәәдлд үнмүдиг государственн бүртклһнәс сулдхлһнур орх кергтә гиҗ нанд сангдна. Терүнәс урд рынкиг теңшәрүллһнә девсң давҗ һарх кергтә. Мөңг хоршалһна олн зүсн эв-арһ үүлдәхин тускар би келҗәнәв. Мөнгтә әмтн тер мөңгән удан болзгт олзллһнд өгч чадх билә. Эннь государственн удан болзгта болн өөдән процентә үнтә паасн болҗ чадхмн.

Тер мет оруһас авдг алвиг икдүлх кергтә. Эд-таврт алв бас орулҗ болхмн. Эннь үнмүдиг өөдлүлх, болв ядхдан государственн бюджетиг теңшәрлх арһ өгх. Энүнәс нань чеерүдин төриг гиигрүлх, тернь бас эврә үнтә. Кесг частан чеерүдт зогсад эд-тавр хуллҗ авлһн— нег керг, магазинд орад тер дарунь хулҗ авхла— талдан керг. Чеерүд уга эд-тавр үнтә болх зөвтә.

.Болв өлгә цагин бәәдлд рынкин үниг дегәд түрги йовудар орулҗ болшго. Эс гиҗ ода Польшт тогтсн бәәдл үзгдәд чигн бәәхмн. Келхд, цугинь нег һазр күцәд уга, девсң-девсңгәр уралан йовх кергтә.

—Приватизацин тускар эс гиҗ зөөриг онц эздүдт өгхин тускар Та ю ухалҗанат?

—Хамгин түрүнд онц эздүдин һарт туслмҗин халхиг, тер дотр гостиниц болн ресторанмуд орулх биләв, тиигчкәд сулдан тогтдг рынкин үн олзлх зөвтәһәр. Энь СССР-ур ирдг туристнрин тоог икдүлх арһ өгх билә.

Хойрдвар, селәнә эдл-ахуг реформировать кех кергтә. Мана медлһәр —энь хамгин баһ кемҗәтә үнмүд батллһн, селәнә эдл-ахун производствиг приватизацллһн.

Әмтн өргәр олзлдг эд-тавр —хувц, һосн-башмг болн нань чигн эд-тавр һарһдг гиигн промышленность дарани девснд тусҗана. Цааранднь күнд промышленностин зәрм халхсиг приватизацллһна туск тер бас тәвҗ болхмн. Болв болд, электрокүч һарһлһн, нефть һарһлһн бас кесг арвад җилмүдин туршарт государствин һарт үлдҗ чадхмн гиҗ тоолҗанав:

—Советск оңдаруллһиг Та яһҗ үнлҗәнәт?

—Оңдаруллһн гисн идеологическ зүткләг төгсәлһн болн ил күүндвр эклһн болҗана. Капиталистическ эс гиҗ коммунистическ йосн сәәнәр залҗана? —гисн зүткләән һучн җил хооран болҗасмн.

(ИАН).

Рио-де-Жанейро.

ГРЕЦД ОЛНА БУЦЛТ БОЛҖАНА

АФИНЫ. (ТАСС-ин корр. Владимир Малышев). Эвдр цуг Грецд хойр сай шаху көдлмшчнр болн цергләчнр буцҗана. Промышленн предприятьмуд көдлҗәхш, банкс болн учрежденьс хаагдв, балһсна көлгн-күчн зогсв, магазидт хулд-гүүлгән уурулгдв. 24 часин буцлт хамгин ик гисн профсоюзн неглдтин —Грецин күч-көлснә цуг делгү конфедерацин (ВКТГ) седвәрәр зарлгдв. Эврәнь халхин профсоюзин дуудврар государственн цергләчнр 48 частан буцлт кехмн.

Бәәрн бар темдглсәр, өлгә цагин буцлт —сүл җилмүдт орн-нутгт болҗах хамгин ик буцлт. Социальн теткврин системд хүврлтс орулхар правительствин батлҗ авсн шиидвриг бурушалһна темдг гиҗ эн кегдҗәнә. Правительствин шиидвр бәәрн әмтнә күч-көлсч багмудын зөвиг икәр хасҗана. Грецд бәәдл-җирһлин үн тасрхан уга өөдлҗәхнь, орута биш предприятьмүдәс әмтиг олар көдлмшәс һарһҗахнь күч-көлсчнрт болн профсоюзмудт таасгдҗахш.

Буцлтин кемҗәнд цуг орн-нутгар күч-көлсчнрин демонстрацс болн митингүд болхмн.

ҖАЛВИНЬ ИКДҮЛХӘР БӘӘНӘ

ВАШИНГТОН. (ТАСС-ин корр. Николай Орехов). Дарани 1992 финансин җилд бюджетин туск законд чиклвр орулхин төлә США-н конгрессин сенат нег дууһар дуулан өгв. Государственн цергләчнрин җалвин кемҗәг орн-нутгин онц эздүдин секторт тиим көдлмш күцәҗәх әмтнә җалвла эдлцүлхиг эн чиклвр хәләҗәнә. «Эн чиклвр онц эздүдин болн государственн секторин җалвин хоорндк ик йилһвриг баһрулх зөвтә», — гиҗ тер чиклврин автормудын негнь сенатор Джон Гленн герчлв.

Специалистнрин ик зууһинь тоолврар, ода США-д үүлдҗәх федеральн чиновникүдин күч-көлсиг шаңнлһна систем мергҗлтә болн чадмг көдләчнриг государственн көдлмшт орулҗ авлһнд, тер мет терүнд батруллһнд харшлт болҗана. Сүл арвн җилин туршарт федеральн цергләчнрин җалв онц эздүдин предприятьмүдин җалвас дундлад 30 процентд баһ болҗана.

Федеральн цергләчнрин күч-көлсиг шаңнлһна системин сенатын орулҗ өгчәх реформин таалас иштә теднә җалв онц эздүдин секторин көдләчнрин җалвин индекс өслһнлә йовудар җил болһн икдүлгдхмн.

●Мана республикәр

Диилвр бәрв

Футболар Хальмг АССР-ин чемпионат цааранднь болад бәәнә. Кесг района әлчнр әнүнд орлцжана. Тер тоод Элстиг әлчлжәх «Одн» заводын команд эн чемпионатд баһ биш күцәмж бәрҗәнә.

Үлгүрнь, одахн Элстд заводыхн Черноземельск района хамцу командла харһв. Түрүн таймас заводыхн дәврлһән эклв. Тегәд завсрин өмн эдн 5:3 тоотаһар диилвр бәрҗ йовла. Болв Черноземельск района футболистнр чигн зүткәтә наад үзүлв. Тегәд чигн эдн түрүн таймд һурвн гол оруլҗ чадв. Болв хойрдгч таймд эднә урмд хәрҗ одсн бәәдлтә. Зурһан гол дарадтнь заводыхн эднә үүднд орулв.

Тиигәд Черноземельск района командын футболистнр байрлх саам учрсн уга. 11:3 тоотаһар эдн шүүгдлә. Заводын командын сән белдврин тускар эн үзмж медүлҗәнә. «Одна» халхас А. Брик, Б. Исеев эди чадмгарн йилһрв. Кесг дәврлһиг толһалад командд күцәмж авч ирв.

Гиичнрәс Б. Чушкаев болн В. Умкеев йилһрв. Эн футболистнр белдврән ясрулхла, иргчдән командан ик ден күргҗ чадх.

Тиим кевәр «Одн» заводын команд ода деерән 19 очко авсн бәәнә. Эврәннь багдан түрүн ормд эдн йовна. Даранн нааднд эдн Каспийскур йовад, тенд бәәрн футболистнрлә харһх.

В. БАГЛИКОВ,
спортын инструктор.

Бөкнр чидлән сөрв

Одахн Элстд КГУ-н спортивн комплекст хальмг келн-улсин бөк бәрлдлһәр республикин түрүн марһан болв. Яшалтинск, Городовиковск, Юстинск, Целинн районы, Элст балһсна командс әнүнд орлцв. Ут-турштан 40 күн. Наадк район Элстәс өөрхн бәәсн болв чигн эн марһанд орлцхар седсн уга. Тернь һундлта. Бидн цугтан эврәннь спортан эс делгрүлхлә, терүт ахр болгт шинәс тохраҗ болшго гиҗ санҗана.

Цаһан Амна әлчнр эн марһанд му биш күцәмж бәрв. Үлгүрнь, 55 килограмм чинүрин категорьт С.-Г. Кюкеев хамгин өөдән аш үзүлад, марһана диилвчн нер зүүв.

Юстинск района бас нег әлч — Анчеев С. 65 килограммин категорьт хамгин чавшун бөк болҗ биһән үзүлв. Дамшлтта кесг бөкнриг эн диилв. Эцкиннь һардврт Цаһан Амна спортивн школд түрүн дамшлтан эн хоршаҗ авла. Эн дамшлт ода республиканск марһаст диилвр бәрхин төлә ден болҗана. Эцкиннь селвг әнүнд бас туслна.

Элстин бөкнр му биш кү-

●Юристин цәәлһвр

Бооцан яһҗ батлгдна?

Диглгддг рынкин экономикд орлһна ашт эдл-ахун үүлдврин цуг халхст предприятьмүдин хәрлцән бооцана улд тогтагдхмн. 1991 җилд болн 1991—1995 җилмүдт продукц хулдлһна бооцас батллһар көдлмш урдаснь бүрдәхин төлә СССР-ин Госарбитражин болн СССР-ин Госснабин цәәлһвриг республикин предприятьмүдин (негдлтсин) болн организацсин коллективст күргҗ медүлх кергтә, гиҗ Хальмг АССР-ин Госарбитраж тоолҗана.

1991 җилд госдаалһврин кемҗән ора йилһгдх бәәдлтә. Тегәд цутхлңгас хувагддг продукцин лимит йилһҗ автл хуллачнр болн хулд кеһәчнр теднә хоорнд тогтсн хәрлцәг учртан авад бооцана проектс белдлһиг эклҗ чадхмн. Проектс белдсн цагтан госдаалһвриг болн эн өгтдҗәх цәәлһвриг бас учртан авх кергтә. Тиим бооцас батллһна цагт һарсн зүткән госарбитражин органмудт хәләгдхш, юңгад гихлә, бооца батллһна төлә зуран ул-сүүр ода деерән уга.

Хулд кеһәчнрин кергиг күцәднь хаңһахин төлә материальн-техническ тетклһнә халхар үүлддг предприятьмүд болн организацс продукц хулдлһар /бооцас батлҗ авлһиг урдаснь эклх зөвтә. Халхс хоорнд эдл-ахун хәрлцән тогтсн продукцар болн гүртм хулд-гүүлгәнә шуд лимит уга даалһврар ода бооцас батлҗ болхмн. Тиигчкәд удан болгин бооцас батлҗ авхднь предприятьмүдт (негдлтст) нилчән күргхмн. Хулдҗах продукцин аһуг дүсүләд икдүлхин, ассортиментиг өргҗүлҗ ширүллһнә, продукцин чинриь ясруллһна, материальн зөөрин геедрлтиг ууруллһна туск таал эн бооцаст темдглгдх зөвтә.

Тогтсн эдл-ахун залһлдаһар продукц хулдхин тускар бооца батлҗ авлһнла болн гүртм хулд-гүүлгәнд шуд лимит уга даалһврмуд оруլҗ авлһнла залһлдата зүткәг госарбитраж хәләхләрн, поставщикүдин производственн арһинь болн хулд кеһәчнрин кергллтинь, батлҗ авсн даалһврмудын уллгдсн бәәдлинь киналәр шинҗлҗ бүрткхмн. Кемр 1990 җиләс орхнь продукц һарһлһна аһуг поставщикүд баһрулсн эс гиҗ ассортиментинь хүврүлсн йовдл илдкгдхлә, продукциг давсн җилин кемҗәһәр хулдхин туск хулд кеһәчнрин неквр әрк биш хаңһагдх зөвтә. Тер мет материальн-техническ теткврлә организацс учр-зөв угаһар даалһвр оруլҗ эс авхла, госарбитраж тер даалһвриг оруլҗ авх шиидвр батлна.

Эдлврин лимитар продукциг цутхлңгас хувалһн зуг 1989—1990 җилмүдт тогтагдв. Тегәд давсн җил эдлврин лимитар хувагдсн продукц хулдлһна туст бооцас батлх неквр зуг эн продукц хулдлһар эдл-ахун залһлда урднь хоорндан бәрҗәсн предприятьмүд — хулд кеһәчнр Госарбитражд оруլҗ өгх зөв эдлнә. Күч-көлсч коллективсин һардачнрин зүткә хаһлсн цагтан әнүг учртан авх кергтә.

Продукц хулдлһна туск положенияс иштә хулд кеһәчд поставщикиг болн продукц күрглһнә әв-арһиг (продукц кеҗ һарһдг предприять бийнь күргх, эс гиҗ материальн-техническ тетклһнә организацар дамҗулад күргх) шүүҗ авх зөв өгтднә. Тегәд чигн бооцас батлсн цагт һарсн зүткәг хаһлхларн, эн таалыг бас учртан авхмн.

Республикин эдл-ахус, предприятьмүд болн организацс ирх җилд хоорндан бооца батллһна көдлмшиг күцәмҗтәһәр давуллһн — әмтиг кергтә эд-таврар иштәһәр тетклһнә әркн таал.

Н. МАНЖЕЕВ,
Хальмг АССР-ин государственн ах арбитр.

«Җаңһрин» өөнд нерәдгдв

Республикин бичәчрин Нииңәнә урн үгин болн олна-политическ журналын дарани һарцнь хальмг келн-әмтнә эпос «Җаңһрин» 550-ч өөнд нерәдгдв. Мөчн-ноха сармудын шин тойг эн йовдлла ирлцҗәсн учрар, әнүнә түрүн халхаснь авн амн урн үгин байн зөөрлә залһлдата материалмуд умшҗ болхмн.

Солг борнь совшна,
Совсн сиикнь мелмлзнә.
Дала Җаңһр дүңгәнә
О, хәәрхн! —

гиһәд, «Җаңһрин» магтал эклнә. Хальмгин уул җаңһрч Әәлән Овлан үүдәсн эн буульмҗин бадгудар өөнин тойг секгднә. Дарунь «Җаңһрин» бийиннь тускар олн зун җилмүд хооран, эн ик зокъялын ул тәвгдҗ йовсн кемд, билгтә улсин янзта, чимлһтә келнә нилчәр тогтагдсн «Эклц» гидг бөлгәс Бумбин орна әзнә намтр медҗ болхмн.

Алдр эпосин тускар Хальмгин олн-әмтнә шүлгч Давид Кугультиновин бичсн статья «Җаңһрин» болн әнүг үүдәсн, хадһлсн, делгрүлсн хальмг улсин тускар тодрхаһар келҗ өгчәнә. Җаңһрин баатрмудын дууна тускар тәвн җил хооран Хальмгин нер туурсн бичәч Басңга Баатрин бичсн цөн мөр шүлгүд орс келәр умшхд соньн болх гиҗ оошагдна.

«Җаңһрт» — мана деежә» гидг әңгд алдр эпост бийднь хальмг шүлгчнрин нерәдсн үүләврмүд барлгдсн бәәнә. Эврәннь шүлгүдтән автормуд ач иктә алдр поэмд — келн-әмтнә хәәртә бахмҗ болсн урн үгин зөөрт эврәннь билгән нерәдҗәнә. «Җаңһрин» бийиннь нилчәр төлҗсн урн үгин эрдмчнр терүнд хәрү йөрәлән тәвҗ, билгин деежән өргҗәнә.

Түүкләнә әңгд дәкнәс алдр эпосла залһлдата үүләврмүд умшҗ болхмн. Үлгүрнь, Бумбин орна баһ наста баатрмуд Хошун Улана, Хар Җилһнә, Аля Шонхрин туск бөлг келврин авцар буулһҗ бичгдснь барлгдв. Эн әңгд шүлгч С. Липкинә бичсн түүкиг орс келәр умшҗ болхмн. «Җаңһриг» орс келнд орчулад, хальмг келн-әмтнә билгин байн зөөр медҗ авсн эн күн Бумбин орна туск бөлгүдәр ишлҗ эврә зокъялмуд бичсмн. Теднәс негнь барлгдснь эн.

«Җаңһрин» өөн түрүн болҗ 1940 җилд темдглгдх саамд белдврин ик көдлмшт күчән, чидлән әрвллго орлцсн зурач В. А. Фаворскин тускар бичәч С. Голицын документальн үүдәвр бичсмн. Терүнә нег тасрхаһинь журналд умшсн күн эн алдр советск зурач ямаран ик, үнн цаһан седклтәһәр тиигхд шунҗ көдлсиг итклтәһәр медҗ чадхмн.

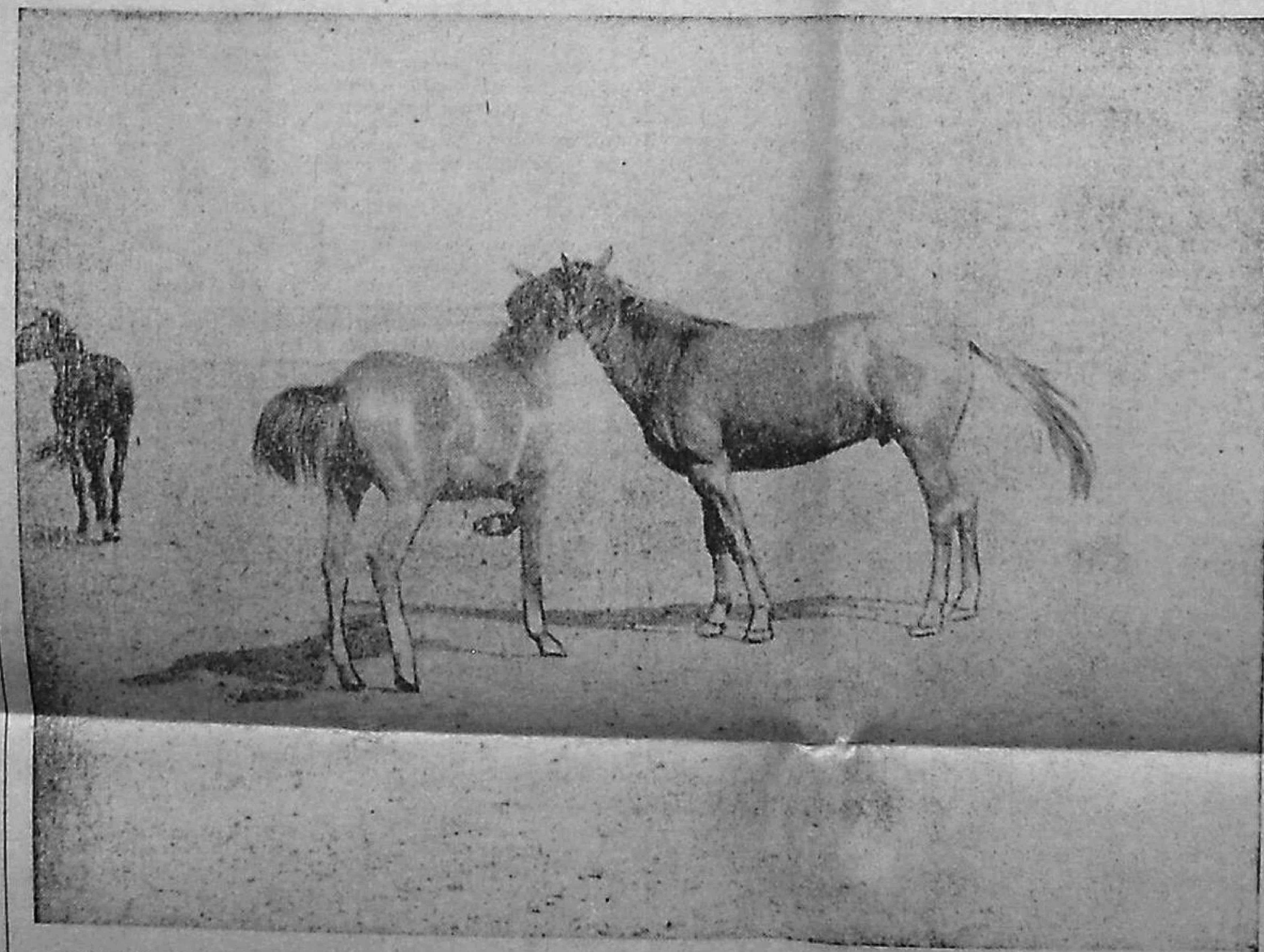
Хальмг бичәчнр Нармин Морхаҗ, Инҗин Лиҗ, Доржин Басн, Саңһҗин Бося эпосин 500-ч өөнин байрт яһҗ орлцснаннь тускар бичсн толлврмуднь журналд барлгдв.

Номтнр «Җаңһрин» тускар эврәннь хәләцән, тоолвран, эпосиг чинрлһән бичв. Тедн дунд Л. С. Бурчинован, О. Д. Мукаеван, Э. Б. Оваловин, Н. Ц. Биткеевин статьяс өдгә цагин умшачнрт соньн болхнь алдг уга.

Нег үлү ик номтнр Бениамин Бергмана болн Владислав Котвичин бичсн үүдәврмүд ик өврмҗтә болна. Төрүц талдан келн-улс хальмг әмтнә билгәр соньмсҗ, шинҗлҗ йовснь ухаг тунһах учр үүднә. Научн архивст «Җаңһрин» тускар баһ биш материалмуд бәәхнь медгднә.

Журналын халхст алдр эпосин өөнлә ирлцүлгдсн талдан чигн материалмуд барлгдсн бәәнә.

ТЕҢКӘН Б.

Гелңгиг кен алсмб: мөшклһн кегдҗәнә

РСФСР-ин дотр-дундын кергүдин министр болснаннь хөөн милицин генерал-майор В. БАРАННИКОВ түрүн болҗ йир һундлта учрар интервью өгх зөвтә болв. Протоиерей А. Мениг алсна туск олн дунд шууга татсн кергәр болҗах мөшклһиг бүртклһнд автха гиҗ туслн терүнд РСФСР-ин Деед Советин ахлач Б. Ельцин даалһвр өгснь темдгтә.

— Гелңгиг алсн йовдл кесгинь үүмүлҗәнә, — гиҗ генерал темдглв, — эн туужин тускар олн зүсн зәңг һарчана, олн зүсн тоолвр үүдҗәнә. Үүл татлһна бәәдлиг бас нег тодлулҗ келхәр бәәнәв. Һаха сарин 9-лә өрүн долан часин алднд эврәннь герин үүдндь гелңгин цогц илдкгдсмн. Әнүг гергнь олҗ авч. Болсн йовдлын тускар Хотьковск милицд эн зәңглв. Гертәсн төмр хаалһин «Семхоз» гидг платформур йовҗ йовсн хаалһднь гелңгиг толһаһарнь цокад, үклин шав өгсинь гертнь ирсн оперативн баг медҗ илдкв. Тер өдр гелң Сретенск хурлд өрүни мөргүл кехәр йовхар бәәсмн бәәҗ. Хурц үзүртә зер-зевәр цоксна хөөн гелң тер бийнь герүрн хәрҗ ирхәр седҗ. Болв цусан икәр геесн учрар гериннь үүднд күрн өнгрҗ. Гелң Александрин өлг-әд бәәсн портфелинь үүл татачнр хулхалҗ авч.

Кү алсн эн йовдлыг түрүн өдрәс авн шинҗллһнд дотр-дундын кергүдин органмудын, прокуратурин болн Союзин, республикин болн областин әәмшг уга бәәлһнә комитетмүдин һардгч көдләчнр орлцв. Ода эн көдлмшт болм дүңгә то мөшкәчнр, кү алсн йовдлмуд илдклһнә халхар шишлң үүлддг уголовн хәәврин көдләчнр, экспертмүд-биологуд болн мергҗлттә наань чигн специалистнр орлцҗана. Цуг көдлмшиг бидн тасрхан уга бүртклҗәнәвидн.

— Тегәд ю кеҗ чадвт?

— Трасологическ, судебн-медицинск экспертиз кегдв, аштнь цоклһна чидлинь, үүл татлһнд олҗлгдсн зер-зевин бәәдл болн үүл татсн әмтиг олҗ авхин төлә кергтә наань чигн уршгуд йилһҗ авх арһ тогтагдв. Арвад герчнрәс сурлһ аввидн, харлгдҗах әмтн оперативн әв-арһар бүртклҗ хәләгдв. Үүл татсн әмтиг хәәлһнд Москван болн тер шидр бәәх Әрәсән регионмудын дотр-дундын кергүдин территориальн болн көлгн-күчнә органмуд орулгдв. Бәәрн әмтн зөвәр ик дөңгән күргҗәнә — оперативн-мөшклһнә багмудыг соньмсулсн тодрха баһ биш зәңгс орҗ ирв.

Телеүзгдл

ҺАХА САРИН 19.
ҮЛМҖ ӨДР.

Негдгч программ: 6.30 — 120 минут. 8.35 — Мультфильм. 9.10 — «Үг». Литературн-художественн программ. 11.10 — «Эн билә... билә...». 11.30 — «Делкә эргҗ йовлһн». 12.30, 15.30, 16.30 — Цаг. 15.45 — «Юности первое утро». Худ. фильм. 1-ч серий. 16.55 — С. Прокофьев. Концерт. 17.30 — Бичкдүдин нег час. 18.30 — Цаг. 19.00 — Футбол. Европин чемпионмудын Кубок. «Спартак» (Прага) — «Спартак» (Москва). Завсртнь — 19.50 — Актуальн интервью. 21.00 — Цаг. 21.40 — «Коллаж». 21.45 — Футбол. УЕФА Кубок. «Торпедо» (Москва) — «Ганс» (Швец). «Днепр» (Днепропетровск) — «Хартс» (Шотланди). 00.15 — ТСН.

Хойрдгч программ: 8.00 — Өрүни гимнастик. 8.15 — Научн-популярн фильм. 9.35 — Информатикин болн тооллһна техникин ул. 9.05, 10.05 — Немш келн. 10.35, 11.35 — Общий биологии. 10-ч класс. 11.05 — «Телеэко». 12.05 — «Мера пресечения». Худ. фильм. 13.25 — Фильм-концерт. 13.55 — Док. фильмин премьер. 14.20 — Худ. фильм. «Карино». 6-ч серий. 17.00 — Объективд — Германь.

Юстинск. Целинн районын, Элст балһсна командс энунд орлцв. Ут-турштан 40 күн. Наадк район Элстәс өөрхн бәәсн болв чигн эн марһанд орлцхар седсн уга. Тернь һулдта. Бидн цугтан эвраннь спортан эс делгрүлхлә, терүг ахр болгт шинәс тохраҗ болшго гиж сангджана.

Цаһан Амна элчнр эн марһанд му биш күцәмҗ бәрв. Үлгүрнь, 55 килограмм чиннүрин категорьт С.-Г. Кюкеев хамгин өөдән аш үзүләд, марһана диләчин нер зүүв.

Юстинск районы бас нег элч — Анчеев С. 65 килограммин категорьт хамгин пәәшүн бөк болҗ бичә үзүлв. Дамшлтта кесг бөкнриг эн диилв. Эцкиннь һардврт Цаһан Амна спортивн школд түрүн дамшлтан эн хоршаҗ авла. Эн дамшлт ода республиканск марһаст диилвр бәрхин тәлә дөң болжана. Эцкиннь селвг әнүнд бас туслна.

Элстин бөкнр му биш күцәмҗ бәрв. Үлгүрнь, 90 килограммас үлү чиннүртә спортсменмүд дунд түрүн ормиг Б. Имеев эзлв. Энүнлә хамдан нег командын ханьд оржах С. Даниев 90 килограмм чиннүртә бөкнр дунд диилач болв. 70 болн 75 килограмм категорьт тер мет түрүн ормиг Элстин элчнр Э. Алимагомедов болн И. Балдашинов эзлв.

Яшалтаһас ирсн И. Тамбаев 80 килограмм категорьт хамгин чидлтә спортсмен болҗ һарв. Бөк бәрлдлһнә секцд эн бас кесг җилдән орлцжана. Спортын эн зүсиг районд тархалһнд нилчән күргхәр бәәнә.

Цут эн спортсменмүд-бөкнр баһ наста әмтн болжана. Бөк бәрлдлһнә келн-улсин янзд улм өөдән күцәмҗ бәрх гиж санҗанавидн.

Мана корр.

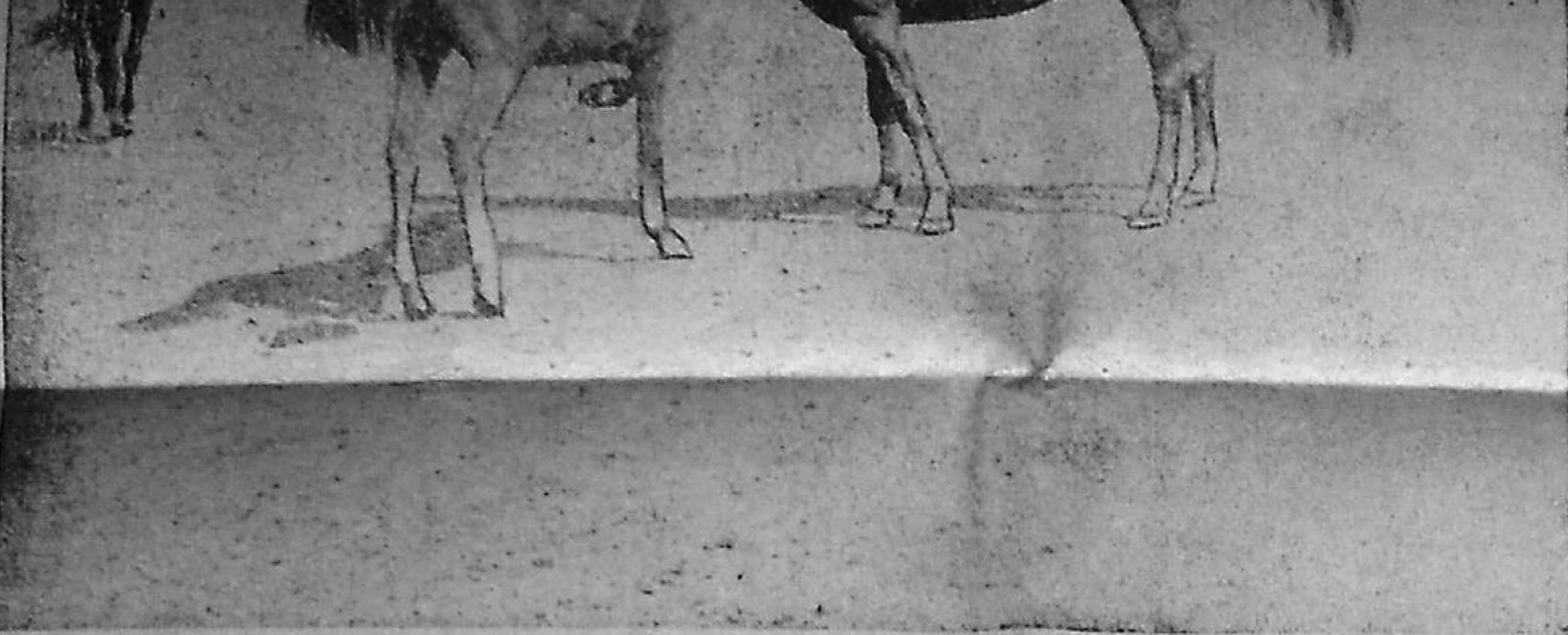
Советмүд шин таалд

Улсин депутатнрин Целинн района Советд бәәдл үндсни кевәр сольгдв. Энд ода Советин медлд күцәгч комитет уга болхмн. Цуг көдлмшиг Совет эврән эвраннь комиссьтаһан күцәх. Түрүләд тиим тоолврла Советин зәрм депутатнр зөвшәрҗәсн уга билә. Күцәгч комитет әрк биш кергтә гиж эдн тоолжала. Аштнь олна батлсн шиидвр үлдв.

Болв ода хуучн күцәгч комитетин цуг әнгс шин Советин ханьд орв. Тернь Советмүдин көдлмшиг оңдарулланд тусан күргхий гиж депутатнр санжана. Шин таал зуг района Советин төлә тогтагдв. Селәнә Советмүдт хуучн диг-даран тер кевәр хадһлгджана. Района шин Советин дамшлт сән болхла, селәдт чигн бәәдл сольгдх гиж сангджана.

Тиим амр биш шиидврмүд улсин депутатнрин Целинн района Советин дарани сессь батлв. Таллан чигн районт депутатнр Советмүдин көдлмшиг шин кевәр бүрдәхәр зуралжана. Болв тодрха зура эдн батлад уга.

Мана корр.

ХОЙРИН СЕДКЛ ТУСХЛА...

В. Морозовин цоксн зург.

БАҺЧУДЫН МАРҺАНД

Җил болһн Әрәсән Федерацин бичкдүдин болн баһчудын спортивн школмудын ДЮСШ футбольн командс хоорнд хойр насна багд марһан болдгнь темдгтә. Марһана эклц сурһулин җилин программла зерглҗ бүрднә.

Эн җилин марһан ноха сарин 26-д эклв. РСФСР-ин Өмн үзгин зонд нәәмн команд орв. Эннь Элстин «Уралан», «Динамо» (Махачкала), «Ремонтник» (Прохладн), «Спартак» (Владикавказ балһсн, Ар-Осетинск АССР), «Волгарь» (Әәдрхн), «Каспийск» (Дагестан), «Терек» (Грозн), «Юность» (Чечено-Ингушск АССР). Балһсн болһнас хойр насна багд футболистнр наадна — баһ настань «Юность» гидг марһанд орлцна, ах наста командс «Надежда» гидг дөрлдәнд ноолда кенә.

Марһан бас нег эврә өнчтә. Энүнә сезон сурһулин җил дахҗ бүрдәгднә. Намрин наадд — марһана түрүн өрәлнь болж тоолгдна. Иргч җилин хаврин наадл — хойрдгч өрәлнь болад, сурһуль дахҗ төгснә. Эн җилин намрин марһан эклснәс нааран Элстин футболистнрин командс һурвһад наадл кечкв.

Баһчудын командсин наадн мана футболистнрин диилврәр төгсв. — 1:0. Болв ах насна «Надежда» гидг багд «Уралан» 0:2 тоотаһар шүүгдв.

Ноха сарин 30-д Элстин хойр команд Прохладн балһснд наадв: «Юность» марһанд 1:0 тоотаһар «Ремонтник» диилвр бәрв. Ах насна багд Элстин «Уралан» хәм аштаһар 2:2 тоотаһар наадв. Һурвдгч саамин нааддан элстихн эврәннь стадионд кев. Тедн Ар-Осетин хотл балһсн Владикавказин хойр команд тосҗ авв. Марһана ик дамшлтта «Спартак» командын хойр хань эн. Харһлтст цугтаднь эдн диилврмүд бәрв: баһ насна багд «Уралан» 0:1 тоотаһар шүүгдв.

НУРВИН З.

●**Бичкн умшачин шүлг**

БИЛГТӘ КЕЛМРЧ БОЛҖ ӨСТХӘ

Юстинск районд «Хальмг үнн» газетин өдрмүд болснд «Сарпа» совхозин әмтнлә, күч-көлсч коллективслә соньн харһлтс болв. Эн совхозин сән нег онцрлтнь — эннь хальмгуд ик бичкн уга келән сәәнәр меднә. Әрә һурв күрсн наста көвүн цевр хальмг келәр келәд-кевшәд бәәхиг мел эврән соңсҗ алң болув. Зуг бәәһә бәәтл, әмтнлә харһад йовсн цагт өврҗ байрлх кесг тоот учрв. Бас нег бичкн умшачла харһад таньлдув. Эннь дундын школын 4-гч классин сурһульч Меляев Бадма. Көвүн келән сәәнәр медсн деерән, хальмгаһар шүлгүд бичнә. Бадма көвүн намаг газетәсинь медчкәд, эврә нег шүлгән авч ирҗ умшҗ өгв. Шүлг нанд икәр таасгдв. Һурвдгч класст сурчаһад көвүн Цимлянск одҗ әмрч. Тегәд тендәс ирхләрн ээждән белг гиһәд сиик хулдҗ авч. Ээжнь, элгн-садиь терүнд икәр байрлҗ, Бадма ээждән алтн сиик хулдҗ авч гиһәд бахмҗ кесмн. Бичкн көвүн биийнь чигн бас икәр байрлҗ, ээждән нерәдҗ шүлг бичсмн.

Шүлгән нанд умшчкад, шулун-шудрмг көвүн «Қезә эн шүлг газетд һарх?» гиһәд сурад бәәв. Тегәд бичкн шүлгчин урмд хәрүлшгоһар арһта болхла тер дарунь барлҗ үзнәвидн гиж үгән өгәд, зуг газетин көдлмш йир нәрн, урдасиь тааж медшго гиж цәәлһләв. Көвүн өдр болһн газет секҗ шүлгән күләхәр келв. Көвүнә тер шүлгиг эндр барлжанавидн. Бадма көвүн келән улм девшлүлҗ, билгтә келмрч болҗ өсх болтха.

СИИК

Алтн сиик үзәд,
Лавкас би авлав.
Ээждән белглхәр седәд,
Хавтх дотран дүрләв.
Мини ээж байрлх,
Намаг хәләҗ инәх.
Минь оньдин ээжм
Ачан теврҗ таалх.

ЭРНҖӘНӘ Отхн.

ШАТРЧНР ДӨРЛДҖӘНӘ

Республикин хотл балһсна эн җилин чемпион шатрар иилһрҗ һарад уга. Эн тэриг энду угаһар хаалхин әркд, онц шатрчнр дунд шиишлн марһан бүрдәгдсмн. Терүнә ашт товчлгч марһанд орлцх улс онц шүүҗ авгдсн бәәсмн. Ода балһсна шатрин товчлгч марһан эклсн бәәнә. Терүнд арвн дөрвн шатрч орлцжана. Тедн — дав-зуурин түрүн марһанд өөдән ашмуд үзүлсн улс.

Товчлгч марһанд ирсн спортсменмүд дунд урднь ончта ашмуд үзүлҗ наачаси шатрчнр бәәнә. Үлгүрнь, марһанд мана республикин чемпион Хоңһр Цебеков, шатрин марһаст олн җилмүдт орлцҗ йовх, тегәд дөрлдәнә ик тахшлт хоршаҗ авсн Замбо Долгинов наачана. Марһанд цугтаһаснь баһ наста спортсмен бас орлцжана. Тер — Элстин машн тосхлһна техникумин арвн долата сурһульч Сергей Лизинов.

Марһан эргцин системәр бүрдәгдв. Нег эргцд болхмн. Тегәд арвн һурвн харһлт кегдхмн. Шатрч болһн хоорндан нежәһәд дәкҗ харһх зокал тогтв. Тавн саамин хөөн дав-зуурин аш диглҗ болхмн. Тавн наадна туршарт марһана лидермүд йилһрҗ һарв. «Хальмггипрогорсельстрой» проектн институтын инженер Александр Имердыков болн Элстин шатрин клубин инструктор Х. Цебеков тавн наадид тавн очко авв. Эн хойр шатрч лидермүдин ормс эзлв. Дарунь З. Долгинов бәәрлв — тавн очкоһас 4 очко бичсн бәәнә. С. Лизинов болхла, һурвн очко авв.

Эн марһан һаха сарин хөрнә алднд төгсхмн. Марһанд орлцжах шатрчнр Элст балһсна чемпиона нерһәс талдан, республикин товчлгч дөрлдәнд орлцх зөв шүүҗ авхин төлә бас зүткжәнә. Тер дөрлдән хулһн сард хурагдхмн.

БУТАША К.

ковск милицд эн зәвглв. Гертәсн төмр хаалһин «Семхоз» гидг платформур йовҗ йовсн хаалһднь гелңгиг толһаһамеджҗ илдкв. Тер өдр гелң Сретенск хурлд оруни мөргүл хөөн гелң тер биинь герүри хәрҗ ирхәр седҗ. Болв цусан икәр геесн учрар геринь үүдид күрн өкүрҗ. Гелң Александрин әл-эд бәәсн портфелинь үүл татачнр хулхалҗ авч.

Кү алсн эн йовдлыг түрүн өдрәс авн шинҗлһнд дотр-дундын кергүдин органмудын, прокуратурин болн Союзин, республикин болн областин зәмшг уга бәәлһнә комитетмүдин һардгч көдләчнр орлцв. Ода эн көдлмшт болм дүнгә то мөшкәчнр, кү алсн йовдлмуд илдклһнә халхар шиишлн үүлдг уголовн хәәврин көдләчнр, экспертмүд-биологуд болн мергҗлттә наиь чигн специалистнр орлцжана. Цуг көдлмшиг бидн тасрхан уга бүрткжәнәвидн.

— Тегәд ю кеҗ чадвт?

— Трасологическ, судебн-медицинск экспертиз кегдв, аштнь цоклһна чидлнь, үүл татлһнд олзлгдсн зер-зевин бәәдл болн үүл татсн әмтиг олҗ авхин төлә кергтә наиь чигн уршгуд йилһҗ авх арһ тогтагдв. Арвад герчнрәс сухаләгдв. Үүл татсн әмтиг хәәлһнд Москван болн тер шидр бәәх Әрәсән регионмудың дотр-дундын кергүдин территориальн болн келгн-күчнә органмуд орулгдв. Бәәрн әмтн зөвәр ик дөңгән күргжәнә — оперативн-мөшклһнә багмудыг соньмсулсн тодрха баһ биш зәңгс орҗ ирв.

— Гелңгиг политическ учрар алҗ гисн тоолвриг Та яһҗ үнлжәнәт?

— Кү алсн цуг йовдлмудт мет, мөшклһнә кесг тоолвр темдглгдсн бәәнә. Цугтан эдн кинәнәр шинҗлгджәнә. Болв тоңх күцлтәһәр гелңгиг алҗ гисн тоолвр хамгин итклтә болҗ ода деерән медгджәнә. Болв би ашлвр кехдән адһшго биләв.

— Тана ведомств хурлла бат нөкцлт бәрхәр бәәнә гиж соңслав.

— Эннь тиим. Засгла харһсн мана граждамудт шинәс сурһмҗ өглһнд шаҗна нилч аһу ик. Наркоманьла болн әркдлһнлә ноолда келһнд хурл ик дөңгән күргжәнә. Келн-әмтн хоорнд һарчах цүүгәс тогтнуллһнд чигн терүнә нилчиг давулҗ үнлхд күчр. Александр Мень шагшавдын өөдән авг-бәрцтә күн, келн-әмтн хоорндан әәвшәрлһиг, гражданск эвиг итклтәһәр харсдг күн билә, гиж темдглхәр седләв. Келн-әмтн хоорндк цүүгәнә цуг йовдлмудыг эн нег мәслҗ бурушадг билә. Терүнә кергиг цаарандиь күцәкәх әмтн дала. Минь тегәд чигн РСФСР-ин МВД духовенствд орулҗ өгхәр бәәх кесг сурврмуд белдв.

Л. КИСЛИНСКАЯ,
ТАСС-ин корр.

Редактор А. Б. АЛЬДАЕВ.

С. Прокофьев. Концерт. 17.30 — Бичкдүдин нег чаг. 18.30 — Цаг. 19.00 — Футбол. Европин чемпионмудын Кубок. «Спартак» (Прага) — «Спартак» (Москва). Завсртнь — 19.50 — Актуальн интервью. 21.00 — Цаг. 21.40 — «Коллаж». 21.45 — Футбол. УЕФА-н Кубок. «Торпедо» (Москва) — «Гаис» (Швец). «Днепр» (Днепропетровск) — «Хартс» (Шотландия). 00.15 — ТСН.

Хойрдгч программ: 8.00 — Өрүни гимнастик. 8.15 — Научн-популярн фильм. 9.35 — Информатикин болн тоолвлһна техникин ул. 9.05. 10.05 — Немш келн. 10.35. 11.35 — Общий биология. 10-ч класс. 11.05 — «Телеэко». 12.05 — «Мера пресечения». Худ. фильм. 13.25 — Фильм-концерт. 13.55 — Док. фильмин премьер. 14.20 — Худ. фильм. «Карино». 6-ч серия. 17.00 — Объективд — Германь. 18.00 — «Импровизация». 18.30 — Цаг. 20.00 — Юношеск клуд, төвшүн нөөртән орте. 20.15 — «Коллаж». 21.05 — Док. телефильмин премьер. 21.40 — РСФСР-ин Деед Советин сессин дневник. 22.40 — СССР-ин Деед Советин сессь деер. 23.10 — «Самые быстрые в мире». Худ. фильм.

Бәәрн программ: 8.35 — «Булг» — «Родничок». Хальмг кел дасжах бичкдүдт. 8.50 — Бичкн концерт. 19.00 — «Республикин өдр». (Хальмг келәр). 19.10 — «Зурач В. Ургадулов». Соңсхвр. 19.45 — «Республикин өдр». (Орс келәр). 20.25 — «Тадна төлә харһлт».

ТЕНГРИН БӘӘДЛ

Эндр Хальмгт баһ үүлтә өдр болхмн. Республикин зәрм районар болн Элст балһснд цаг зуурин хур орхмн. Деед үзгәс секундт 9—14 метрт күрч салькн көдлхмн. Сөөднь республикәр 8—13, өдртнь — 18—23 градус дулан болхмн.

Элстд сөөднь 8—10, өдртнь 18—20 градус дулан болхмн.

Ирх хойр хонгт киитрхмн.

Мана хайг:

Эн тойгнг умшснь — А. А. НАМРОВА.

Элст балһсн,
Ленинә уульнц, 243,
«Хальмг үнн»
газетин редакц
Телефод: 5-54-09,
5-64-41

Республиканская типография Государственного комитета Калмыцкой АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли, гор. Элиста, ул. Ленина 245. Заказ 1642.